

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"МІЖГІРСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ"
Закарпатської обласної ради**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Міжгірського
медичного фахового коледжу
Віктор МОГОРИТА
24 грудня 2024

ПРОГРАМА
Державної атестації здобувачів освіти
за освітньо-професійним ступенем *фаховий молодший бакалавр*
спеціальності *223 Медсестринство*
освітньо-професійної програми *Лікувальна справа*

Ухвалено

на спільному засіданні випускових циклових комісій:
Терапевтичних дисциплін та сестринської справи;
Педіатрично-акушерських, хірургічних та
вузькоспеціалізованих дисциплін
Протокол № 1 від 23 грудня 2024 року

Голова циклової комісії Ірина ЗВІРИЧ

Голова циклової комісії Діана ЛИЧАКОВСЬКА

Програма державної атестації здобувачів освітньо-професійного рівня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю 223 Медсестринство освітньо-професійною програмою Лікувальна справа / Укл.: Могорита В.М., Личаковська Д.І., Бочко Н.М., Звірич І.М., Артюх В.В. – Міжгір'я: ММФК, 2023. –66с.

Укладачі:

Могорита В.М., кандидат педагогічних наук, викладач-методист, директор Міжгірського медичного фахового коледжу

Личаковська Д.І., викладач вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач, голова циклової комісії педіатрично-акушерських, хірургічних та вузькоспеціалізованих дисциплін

Бочко Н.М., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

Звірич І.М., викладач вищої кваліфікаційної категорії, голова циклової комісії терапевтичних дисциплін та сестринської справи

Артюх В.В., викладач вищої кваліфікаційної категорії

Рецензенти:

Яцина Ю.Ю., директор КНП «ЗОКЛ ім. А.Новака» ЗОР

Бальцій Р.М., в.о. генерального директора КНП «ЛПУ Міжгірська РЛ»

Мандзич Л.І., директорка департаменту охорони здоров'я Закарпатської ОВА

Програму державної атестації розроблено відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», Стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 223 Медсестринство для освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.11.2021 № 1202, освітньо-професійної програми, «Положення про організацію освітнього процесу в КЗ «Міжгірський медичний фаховий коледж» ЗОР, «Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у ММФК», навчального плану.

АНОТАЦІЯ

Метою державної атестації є комплексна перевірка знань, навичок і вмінь випускників, які вони отримали за результатами вивчення циклу дисциплін, передбачених спеціальністю 223 Медсестринство освітньо-професійною програмою Лікувальна справа і навчальними планами у відповідності з освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр.

Державна атестація охоплює дисципліни професійної підготовки студентів відповідно до спеціальності 223 Медсестринство освітньо-професійної програми Лікувальна справа за освітньо-професійним ступенем Фаховий молодший бакалавр.

Студент повинен продемонструвати фундаментальні і професійно-орієнтовані уміння та знання і здатність вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідного ступеня.

Під час підготовки до випробування необхідно звернути увагу на те, що студент повинен мати *інтегральну здатність* вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

Під час державної атестації здобувачі освіти повинні продемонструвати набуті за час навчання **компетентності**:

Загальні:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

- усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

- здатність спілкуватися іноземною мовою;

- здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні:

- здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці;

- здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта;

- здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності;

- здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу;

- здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами;

- здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям;

- здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства;

- здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності;

- здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності;

- здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги;

- здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки;

- здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя);

- здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів;

- здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології;

- здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунопрофілактику, включаючи її популяризацію.

Додаткові спеціальні:

- здатність до застосовування сукупностей принципів надання невідкладної та екстреної медичної допомоги в цивільних умовах

постраждалим, забезпечити власну безпеку, виявити фактори, що впливають на стан здоров'я пацієнтів;

- здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій у процесі здійснення клінічного обстеження пацієнтів, оцінювання його результатів, діагностування типових випадків найбільш поширених захворювань та станів у пацієнтів різного віку з проведенням медичного сортування;

- здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій для надання невідкладної та екстреної медичної допомоги при травмах чи захворюваннях органів і систем у пацієнтів різного віку в умовах мирного та воєнного часу;

- здатність до застосування практичних умінь та навичок у процесі призначення лікування та розрахунку дози лікарських засобів, які вводяться пацієнтам різного віку у типових випадках найбільш поширених захворювань;

- здатність до застосування практичних умінь та навичок при виконанні серцево-легеневої реанімації, у тому числі із застосуванням дефібрилятора та дихального обладнання.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ЗДАЧІ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

Передумовами успішної здачі державної атестації є опанування всіх навчальних дисциплін спеціальності 223 Медсестринство освітньо-професійної програми Лікувальна справа за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр.

За результатами проведення державної атестації комісія визначає досягнення **очікуваних результатів навчання**:

- ✓ вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації;

- ✓ застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності;

- ✓ застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я;

- ✓ вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами;

- ✓ дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності;

- ✓ обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей;

- ✓ застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності;

- ✓ вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта;
- ✓ розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах;
- ✓ вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії;
- ✓ застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності;
- ✓ виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги;
- ✓ надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу;
- ✓ здійснювати заходи щодо збереження репродуктивного здоров'я населення з метою покращення демографічної ситуації;
- ✓ надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів;
- ✓ вживати заходи, спрямовані на специфічну та неспецифічну профілактику захворювань;
- ✓ вживати протиепідемічні заходи в осередку інфекційних та особливо небезпечних захворювань при здійсненні професійної діяльності;
- ✓ дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення;
- ✓ здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

Додаткові результати навчання

- ✓ надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу в разі критичних та термінальних станів, керуючись чинними протоколами, із застосуванням медичного інструментарію та знань з групової належності затверджених лікарських засобів, особливостей їхньої фармакокінетики та фармакодинаміки (способи введення, дозування, показання, протипоказання, взаємодії між собою, побічні ефекти, передозування та способи усунення їх, в т.ч. наркотичних засобів);
- ✓ здійснювати первинне обстеження пацієнтів, оцінювати міру виявлених порушень у типових випадках найбільш поширених захворювань, визначати критичні порушення дихальної та серцево-судинної систем (статичні зображення та динамічні ритми на моніторі) та виконувати

алгоритм подальших лікувальних дій пацієнтів різного віку в клінічних ситуаціях;

✓ надавати першу медичну та долікарську допомогу в осередках надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час, працювати у складі бригад і загонів невідкладної та екстреної медичної допомоги в осередках масового ураження, оцінювати місця події, забезпечувати безпеку персоналу та пацієнта, застосувати табельні засоби індивідуального захисту.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація випускників за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр здійснюється Державною екзаменаційною комісією (ДЕК) після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім ступенем на підставі оцінки рівня загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій, спеціальністю 223 Медсестринство освітньо-професійною програмою Лікувальна справа.

Державна комісія створюється щорічно для кожної освітньо-професійної програми і діє протягом календарного року.

До державної атестації допускаються студенти, які успішно виконали усі вимоги навчального плану та програми навчання зі спеціальності відповідного освітньо-професійного ступеня та не мають академічної та фінансової заборгованості. Допуском до державної атестації є список студентів-випускників, затверджений директором коледжу.

Засідання ДЕК є відкритими і проводяться за участю більше, ніж половини її складу та обов'язкової присутності Голови ДЕК.

Оцінювання результатів складання державного іспиту здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в коледжі системою контролю знань: за національною (4-бальною) шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Рішення Державної екзаменаційної комісії про оцінювання рівня підготовки студентів, виявлених при складанні іспитів, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видачу випускникам документів про фахову передвищу освіту приймається на засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні.

Студенту, який успішно склав державні екзамени, рішенням державної комісії присвоюється відповідна кваліфікація і видається державний документ про освіту.

Студент, який не склав державний екзамен або не з'явився на державний екзамен без поважних причин, відраховується з навчального закладу як такий, що виконав навчальний план, але не пройшов державної атестації. Повторно скласти державну атестацію дозволяється на контрактній

основі в наступні терміни роботи державної комісії протягом трьох років після закінчення курсу теоретичної та практичної підготовки.

Студентам, які не склали державний екзамен з поважної, документально підтвердженої причини, директором може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи державної комісії, але не більше, ніж на один рік.

Повторне складання (перескладання) комплексних державних іспитів з метою підвищення оцінки проводиться тільки згідно рішення апеляційної комісії. У випадку незгоди з оцінкою випускник має право подати апеляцію на ім'я директора коледжу. Апеляція подається в день проведення державного іспиту з обов'язковим повідомленням директора коледжу. У випадку надходження апеляції розпорядженням директора створюється комісія для розгляду апеляції. Апеляція розглядається протягом трьох

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АТЕСТАЦІЇ

Державна кваліфікаційна атестація для здобувачів освіти за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 223 Медсестринство освітньо-професійної програми Лікувальна справа проводиться з наступних дисциплін фахового спрямування:

«Внутрішня медицина» або «Невідкладні стани у внутрішній медицині»,

«Хірургія з онкологією» або «Невідкладні стани в хірургії»,

«Педіатрія» або «Невідкладні стани в педіатрії»,

«Акушерство» або «Гінекологія, репродуктивне здоров'я та планування сім'ї», або «Невідкладні стани в акушерстві та гінекології»,

«Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі» (розділ «Основи охорони праці в галузі»).

Загальна тривалість державного іспиту – не більше 6 год.

Екзамен проводиться за білетами, схваленими на спільному засіданні циклових випускових комісій - терапевтичних дисциплін та сестринської справи, педіатрично-акушерських, хірургічних та вузькоспеціалізованих дисциплін, які складаються з комплекту питань за навчальним матеріалом та матеріалом, який виносився на самостійне опрацювання, і включають в себе практичні навички та вміння.

Екзаменаційний білет включає в себе 5 питань (по одному питанню з кожної дисципліни).

Кожне окреме питання оцінюється за чотирибальною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно") відповідним викладачем з даної дисципліни.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з комплексного державного іспиту є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних

завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за державний іспит в цілому.

При підведенні підсумків враховується думка та оцінювання професійних компетенцій здобувачів освіти кожним із членів комісії і виставляється загальна оцінка.

При цьому відмінна оцінка виставляється, якщо середній бал більший або дорівнює 4,5. Оцінка "добре" виставляється, якщо середній бал знаходиться в межах 3,5 – 4,4. Оцінка "задовільно" виставляється при середньому балі в межах 2,5 – 3,4.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Програма навчальної дисципліни

«ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА»

I. Пропедевтика внутрішніх хвороб

1. Методи обстеження пацієнта

Опитування пацієнтів: паспортні дані, скарги пацієнтів, їх деталізація, анамнез захворювання, умови життя, спадковий та алергологічний анамнез. Огляд пацієнта: оцінювання його загального стану, свідомість, положення в ліжку, загальний огляд. Місцевий огляд пацієнта.

Оволодіння методикою пальпації шкіри, лімфатичних вузлів, грудної клітки, органів черевної порожнини (поверхнева пальпація).

Правила проведення перкусії. Пальпація пульсу, визначення його характеристик. Вивчення методики проведення порівняльної перкусії. Визначення перкуторних звуків у нормі.

Правила проведення аускультатії.

Діагностичне значення пальпації, перкусії, аускультатії.

Оцінювання даних загального аналізу крові. Оцінювання даних загального аналізу сечі.

Практичні навички:

- проведення опитування;
- проведення огляду;
- проведення пальпації;
- проведення перкусії;
- проведення аускультатії;
- оцінювання показників загального аналізу крові;
- оцінювання показників загального аналізу сечі.

2. Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання

Проведення опитування загального та місцевого огляду, пальпації,

перкусії, аускультатії пацієнтів з різною пульмонологічною патологією та аналіз одержаних даних.

Визначення показників лабораторних досліджень (загального аналізу крові, аналізу харкотиння). Охорона праці під час роботи з інфекційними матеріалами та їх знезараження.

Сучасні методи функціональної, інструментальної діагностики захворювань бронхів і легень (визначення функції зовнішнього дихання, рентгенологічні методи, бронхоскопія).

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів дихання;
- загальний та місцевий огляд пацієнта;
- пальпація грудної клітки;
- визначення меж легень, висоти стояння верхівок, екскурсії (рухомості) легеневого краю;
- проведення аускультатії легень та аналіз результатів одержаних даних;
- проведення порівняльної перкусії легень та аналіз одержаних даних;
- збирання харкотиння для дослідження (загальний аналіз, чутливість мікрофлори до антибіотиків, на мікобактерії туберкульозу й атипові клітини);
- підготовка пацієнта до бронхоскопії, визначення функції зовнішнього дихання.

3. Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу

Опитування пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу.

Загальний та місцевий огляд кардіологічних пацієнтів. Визначення характеру пульсу. Пальпація ділянки серця (визначення верхівкового поштовху). Визначення межі відносної серцевої тупості. Визначення методики аускультатії серця. Вимірювання артеріального тиску.

Складання плану лабораторного та інструментального обстеження пацієнтів. Вивчення методу електрокардіографії. Охорона праці під час роботи з електрокардіографом.

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу;
- огляд кардіологічних пацієнтів;
- вивчення верхівкового поштовху;
- визначення меж відносної серцевої тупості;
- проведення аускультатії серця, характеристика тонів;
- визначення пульсу та його характеристика;
- вимірювання артеріального тиску; запис ЕКГ.

4. Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями органів травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози

Проведення опитування та огляду пацієнтів із патологією органів

травлення, зокрема печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Вивчення методики проведення поверхневої та глибокої пальпації органів черевної порожнини, правила пальпації печінки, діагностичне значення.

Підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних методів дослідження.

Практичні навички:

- опитування пацієнтів із захворюваннями органів травлення;
- проведення огляду, поверхневої та глибокої пальпації, органів черевної порожнини. Аналіз отриманих даних;
- визначення нижньої межі печінки за допомогою пальпації.
- проведення дуоденального та фракційного зондування, визначення діагностичного значення метода РН-метрії шлункового соку;
- підготовка пацієнтів до рентгенологічних методів обстеження (рентгенографії шлунка, іригоскопії, холецистографії);
- підготовка пацієнтів до ендоскопічних методів обстеження (гастрофіброскопії, колоноскопії, ректороманоскопії);

5. Методи обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок, крові, ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату

Проведення опитування, огляду, об'єктивного обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок. Якісне визначення білка. Оцінювання даних загального аналізу сечі, аналізу сечі за методами Зимницького, Нечипоренка.

Ознайомлення з методами інструментальної діагностики захворювань нирок та сечових шляхів.

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із захворюваннями крові. Визначення кількості гемоглобіну, ШОЕ, часу кровотечі, часу зсідання крові, приготування мазка. Оцінювання даних лабораторного дослідження крові.

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи, обміну речовин, опорно-рухового апарату. Визначення вмісту глюкози й ацетону в сечі експрес-методом. Оцінювання даних лабораторних досліджень та основного обміну. Охорона праці під час роботи зі склом, приладами зі скла.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок та сечових шляхів;
- підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних досліджень у разі захворювань нирок та сечових шляхів;
- визначення вмісту білка, глюкози та кетонів у сечі експрес-методами, оцінювання результатів;
- визначення кількості гемоглобіну, ШОЕ, часу зсідання крові, часу кровотечі, приготування мазка, оцінювання результатів;
- підготовка пацієнтів до глюкозуричного профілю.

II. Спеціальна частина

6. Захворювання органів дихання

Опитування та фізикальне (об'єктивне та суб'єктивне) обстеження пацієнтів із захворюваннями органів дихання.

Аналіз отриманих даних, визначення основних синдромів (обструктивного, дихальної недостатності, запалення легеневої тканини, утворення легеневої порожнини, запалення плеври, інтоксикаційного та ін.)

Встановлення діагнозу, призначення додаткових методів обстеження. Вибір комплексного лікування та здійснення догляду за пацієнтами.

Тактика фельдшера під час надання невідкладної допомоги пацієнтам з бронхоспазмом, астматичним станом, легеневою кровотечею, кровохарканням.

Заповнення медичної документації, виписування рецептів.

Організація роботи з профілактики захворювань в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, поліклініки.

Практичні навички:

- опитування пацієнта, деталізація скарг пульмонологічних пацієнтів;
- проведення фізикального (об'єктивного) обстеження (огляд, пальпація, перкусія грудної клітки, аускультация легень);
- спостереження за диханням, підрахунок дихальних рухів;
- збирання харкотиння для загального аналізу, бактеріологічного дослідження, на мікробактерії туберкульозу, атипіві клітини та на чутливість мікрофлори до антибіотиків;
- вимірювання температури тіла, догляд за пацієнтами з гарячкою;
- проведення оксигенотерапії;
- підготовка інструментарію до виконання плевральної пункції;
- проведення проби на чутливість до антибіотиків, розведення та введення антибіотиків;
- виконання найпростіших фізіотерапевтичних процедур (гірчичники, банки, компреси);
- виконання проби Манту;
- невідкладна допомога в разі гострих терапевтичних станів (бронхоспазмом, астматичним станом, легеневою кровотечею, кровохарканням);
- виконання внутрішньовенних, внутрішньом'язових ін'єкцій.

7. Захворювання органів кровообігу

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями органів кровообігу. Аналіз клінічних симптомів і синдромів кожного захворювання, визначення стану пацієнта. Аналіз лабораторних та інструментальних методів обстеження, робота з електрокардіографом та аналіз значних патологічних змін на електрокардіограмі.

Встановлення діагнозу на підставі даних обстеження, додаткових методів. Визначення показань до стаціонарного та амбулаторного лікування.

Вибір комплексного лікування та догляд за пацієнтами. Визначення тактики фельдшера при наданні невідкладної допомоги в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, машини швидкої допомоги, в стаціонарі. Проведення профілактичних оглядів, визначення груп ризику, диспансеризація в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, поліклініки. Заповнення медичної документації. Виписування рецептів.

Практичні навички:

- опитування, огляд пацієнтів, пальпація, перкусія, аускультация ділянки серця;
- визначення стану тяжкості пацієнта;
- визначення пульсу, вимірювання артеріального тиску та аналіз результатів;
- запис електрокардіограми, визначення частоти серцевих скорочень, ритму, патологічних змін (інфаркту міокарда);
- проведення внутрішньом'язових, підшкірних ін'єкцій, внутрішньовенних краплинних і струминних вливань;
- застосування наркотичних засобів і правила ведення документації;
- введення біциліну, олійних розчинів;
- надання невідкладної допомоги в разі непритомності, колапсу, больового синдрому в ділянці серця, гіпертонічного кризу, гострої лівошлуночкової недостатності у разі інфаркту міокарда, кардіогенного шоку;
- догляд за пацієнтами з хронічною серцевою недостатністю (визначення водного балансу, добового діурезу, створення зручного положення в ліжку, догляд за шкірою та профілактика пролежнів, контроль за дієтичним харчуванням);
- дієтотерапія при захворюваннях органів кровообігу (складання однодобового меню).

8. Захворювання органів травлення

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями органів травлення.

Аналіз основних клінічних симптомів і синдромів та визначення стану тяжкості пацієнта. Оцінювання результатів лабораторних та інструментальних обстежень травної системи. Встановлення діагнозу. Визначення показань до стаціонарного й амбулаторного лікування. Вибір комплексного лікування (дієтотерапія, режим, лікарські засоби, фітотерапія та ін.). Догляд за пацієнтом при блюванні, метеоризмі. Догляд за пацієнтом з асцитом, печінковою недостатністю, закрепом, гострим гастритом. Проведення шлункового та дуоденального зондування, аналіз результатів.

Підготовка пацієнтів до ендоскопічного, рентгенологічного, ультразвукового обстеження, рН-метрії. Взяття калу на лабораторне дослідження; аналіз отриманих результатів.

Визначення стану тяжкості пацієнта та надання невідкладної допомоги

в разі шлункової кровотечі, печінкової кольки (в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, машини швидкої допомоги, стаціонару). Проведення диспансерного огляду пацієнтів та профілактика загострень в умовах фельдшерсько-акушерського пункту. Ведення медичної документації. Виписування рецептів.

Практичні навички:

- опитування пацієнта;
- фізикальне обстеження органів черевної порожнини та визначення стану тяжкості пацієнта;
- допомога пацієнтові з больовим синдромом, печінковою колікою, шлунковою кровотечею;
- догляд за пацієнтами під час блювання;
- промивання шлунка;
- підготовка до ендоскопічного обстеження органів травлення;
- підготовка до ультразвукового, радіоізотопного обстеження органів травлення, рН-метрії;
- взяття крові на біохімічне дослідження. Індивідуальний захист від професійних захворювань;
- взяття сечі на діастазу;
- взяття калу для лабораторних досліджень (копрологічного, для визначення наявності яєць гельмінтів та найпростіших, прихованої крові, бактеріологічного обстеження).
- застосування газовивідної трубки;
- проведення різних видів клізм (очисної, послаблювальної, сифонної, краплинної, лікувальної);
- підготовка до пункції черевної порожнини;
- підготовка та проведення дуоденального зондування.

9. Захворювання нирок і сечових шляхів

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок та органів сечової системи.

Аналіз клінічних симптомів і синдромів захворювання, визначення стану тяжкості пацієнта. Аналіз додаткових методів обстеження — лабораторних, рентгенологічного, радіоізотопного, ендоскопічного, ультразвукового та ін. Встановлення діагнозу. Визначення показань до амбулаторного лікування, планової та термінової госпіталізації. Вибір комплексного лікування, здійснення догляду за пацієнтами. Визначення тактики фельдшера (в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, амбулаторії, машини швидкої допомоги) в разі еклампсії, ниркової коліки. Організація догляду за пацієнтами з уремією. Проведення профілактики захворювань та їх ускладнень, диспансеризації пацієнтів. Заповнення медичної документації, виписування рецептів.

Практичні навички:

- опитування пацієнта, фізикальне обстеження;
- збирання сечі на дослідження (для загального клінічного аналізу, за методами Нечипоренка, Зимницького) та аналіз результатів;
- підготовка пацієнта до рентгенологічного обстеження нирок і сечових шляхів, ультразвукової та ендоскопічної діагностики;
- проведення катетеризації сечового міхура гумовим катетером;
- визначення добового діурезу та водного балансу;
- невідкладна допомога в разі ниркової коліки, еклампсії.

10. Захворювання ендокринних залоз (залоз внутрішньої секреції).

Порушення обміну речовин

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринних залоз і порушенням обміну речовин. Аналіз клінічних симптомів та синдромів кожної хвороби. Аналіз результатів лабораторних досліджень. Встановлення діагнозу.

Визначення комплексу лікувальних заходів і догляду за пацієнтами. Дієтотерапія в разі цукрового діабету та ожиріння. Ознайомлення з різними формами випуску інсуліну й методикою його введення. Надання невідкладної допомоги пацієнтам з гіпергіпоглікемічною комою в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, машини швидкої допомоги, стаціонару. Ведення медичної документації, виписування рецептів.

Практичні навички:

- опитування та фізикальне обстеження пацієнтів;
- підготовка пацієнта для визначення вмісту глюкози та ацетону в сечі експрес-методом;
- підготовка пацієнта, взяття матеріалу для визначення глікемічного і глюкозуричного профілів та на глюкозотолерантний тест;
- введення інсуліну;
- підготовка пацієнта до визначення основного обміну, інструментальних обстежень;
- невідкладна допомога в разі гіпо- та гіперглікемічної коми.

11. Захворювання крові та органів кровотворення

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із захворюваннями крові. Визначення клінічних симптомів і синдромів, які характеризують захворювання. Ознайомлення з даними лабораторних досліджень, їх аналіз.

Догляд за пацієнтами, ознайомлення з основними групами лікарських засобів. Ведення медичної документації. Виписування рецептів. Виконання призначень лікаря. Диспансерне спостереження за пацієнтами.

Невідкладна допомога пацієнтам з гострою кровотечею.

Практичні навички:

- підготовка пацієнта та інструментарію до стерильної пункції;
- невідкладна допомога в разі геморагічного синдрому;

— догляд за пацієнтами на гострий лейкоз;

12. Дифузні захворювання сполучної тканини та хвороби суглобів

Проведення опитування та фізикального обстеження пацієнтів.

Визначення основних клінічних симптомів захворювання, аналіз результатів лабораторних та інструментальних обстежень. Проведення догляду за пацієнтами та ознайомлення з комплексом лікувальних заходів. Заповнення медичної документації, виписування рецептів. Написання та захист історії хвороби.

Практичні навички:

- проведення опитування пацієнта, фізикального обстеження за системами й органами, огляду та пальпації суглобів, визначення амплітуди пасивних та активних рухів;
- накладання компресу на суглоб.

13. Гострі алергійні захворювання

Опитування та фізикальне обстеження пацієнтів, визначення основних клінічних симптомів. Ознайомлення з методами діагностики алергійних захворювань, принципами лікування. Визначення комплексу протишокових терапевтичних заходів в умовах фельдшерсько-акушерського пункту, машини швидкої допомоги та відділень інтенсивної терапії в стаціонарі. Склад протишокового набору. Надання невідкладної допомоги пацієнтам.

Ознайомлення з напрямками роботи алергологічного кабінету, методика проведення шкірних алергологічних проб, виписування рецептів. Профілактика алергійних захворювань в умовах поліклініки, фельдшерсько-акушерського пункту, амбулаторії.

Практичні навички:

- проба на чутливість до антибіотиків;
- невідкладна допомога в разі анафілактичного шоку, набряку Квінке;
- невідкладна допомога у випадку кропив'янки.

14. Професійні захворювання

Визначення основних клінічних ознак захворювання (інтоксикації), стану тяжкості пацієнта, аналіз лабораторних та інструментальних обстежень.

Проведення догляду за пацієнтами, складання плану лікування. Визначення тактики під час надання невідкладної допомоги пацієнтам з гострим отруєнням аміаком, хлорорганічними та фосфорорганічними сполуками.

Практичні навички:

- здійснення оксигенотерапії;
- промивання шлунка;
- промивання очей, закапування крапель в очі;
- промивання шкіри та слизових оболонок ротової порожнини;
- надання невідкладної медичної допомоги.

Програма навчальної дисципліни

«НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ У ВНУТРІШНІЙ МЕДИЦИНІ»

1. Невідкладні стани при захворюваннях органів дихання: напад бронхіальної астми, астматичний статус, кровохаркання та легенева кровотеча

Обстеження хворих на бронхіальну астму та пацієнтів із захворюваннями органів дихання, що супроводжуються кровохарканням із легеневою кровотечею (пневмонія, бронхоектатична хвороба, туберкульоз легенів, рак легенів). Визначення діагностичних критеріїв, характерних ознак, аналіз отриманих даних, оцінювання загального стану пацієнта. Встановлення причин виникнення цього стану та діагнозу.

Вибір обсягу, надання або участь у наданні невідкладної допомоги в умовах ФАПУ, здоров'я пункту, ШМД, стаціонару, в домашніх умовах, непередбачених обставинах з урахуванням тяжкості стану пацієнта. Засвоєння механізму дії лікарських засобів, що використовуються при наданні невідкладної допомоги під час нападу бронхіальної астми, при астматичному статусі, кровохарканні та легеневій кровотечі. Виписування рецептів. Оволодіння технікою використання спейсерів, небулайзерів. Навчання пацієнта щодо застосування цих приладів під час самопомоги. Визначення та обґрунтування подальшої тактики фельдшера згідно з умовами.

Планування та проведення необхідного догляду за пацієнтом, спостереження за ним. Виконання призначень лікаря, заповнення медичної документації. Охорона праці під час роботи з кров'ю, мокротинням. Проведення дезінфекції крові, мокротиння, предметів догляду, медичних інструментів. Транспортування пацієнта в лікарняний заклад або з одного відділення в інше.

2. Невідкладні стани при захворюваннях органів кровообігу: гіпертонічний криз, тромбоемболія легеневої артерії, стенокардія, інфаркт міокарда, гострий коронарний синдром, непритомність, колапс, кардіогенний шок, напад серцевої астми, набряк легенів, аритмії

Обстеження пацієнтів із гіпертонічною хворобою, ішемічною хворобою серця, атеросклерозом, міокардитом, ревматизмом, набутими вадами серця. Визначення основних клінічних ознак щодо невідкладних станів при цих захворюваннях, аналіз отриманих даних. Вилучення із анамнезу чинників, які зумовлюють розвиток певного невідкладного стану. Огляд, об'єктивне обстеження пацієнтів з тромбоемболією легеневої артерії, стенокардією, інфарктом міокарда, гострим коронарним синдромом, непритомністю, колапсом, кардіогенним шоком, нападом серцевої астми, набряком легенів, аритміями.

Установлення діагнозу, визначення тяжкості стану пацієнта. Вибір обсягу невідкладної допомоги відповідно до гіпертонічного кризу (ускладнений чи неускладнений), поширеності інфаркту міокарда, наявності ускладнень при ньому, виду серцевої та судинної недостатності, порушення ритму серця. Засвоєння механізму дії лікарських препаратів, що використовуються під час надання

медичної допомоги. Виписування рецептів. Участь або самостійне надання невідкладної допомоги, враховуючи місцеперебування пацієнта — в кардіологічному відділенні, в машині швидкої допомоги, вдома. Визначення показників функціонального стану пацієнта, вжиття заходів щодо їхньої стабілізації, у тому числі в блоці (відділенні) інтенсивної терапії. Складання плану догляду за хворим. Навчання пацієнта контролювати свій стан, дотримуватися дієти, допомагати собі в разі підвищення артеріального тиску, появи болю за грудниною, порушення ритму, правильному вживанню ліків. Спостереження та догляд за хворим після надання медичної допомоги. Виконання призначень лікаря. Визначення й обґрунтування подальшої тактики фельдшера з урахуванням різних умов. Транспортування пацієнта. Заповнення медичної документації. Проведення дезінфекції крові та медичного обладнання.

3. Невідкладні стани при захворюваннях органів травлення шлунково-кишкові кровотечі, печінкова коліка, печінкова кома

Обстеження пацієнтів із виразковою хворобою, раком шлунка, жовчнокам'яною хворобою, холециститами, хронічними гепатитами та цирозом печінки за традиційною схемою. Визначення діагностичних клінічних ознак, причин та факторів, що сприяють виникненню невідкладних станів. Аналіз отриманих даних, оцінювання загального стану пацієнта.

Вибір, обґрунтування, участь у підготовці та проведенні додаткових обстежень. Оцінювання отриманих результатів загального та біохімічного аналізів крові, дуодентального зондування, фіброгастродуоденоскопії, ультразвукового дослідження печінки та жовчного міхура. Проведення диференційної діагностики шлунково-кишкових кровотеч від легеневих; печінкової коліки від холециститів; печінкової коми від уремічної та діабетичної ком. Засвоєння їхніх відмітних ознак. Установлення діагнозу.

Надання невідкладної медичної допомоги відповідно до обставин та тяжкості стану пацієнта. Проведення профілактики аспірації блювотних мас. Обґрунтування доцільності використання медичних препаратів. Виконання призначень лікаря. Визначення показників загального стану, обсягу догляду за пацієнтом та заходів щодо стабілізації його стану. Спостереження та догляд за хворими після надання медичної допомоги. Навчання пацієнта контролювати свій стан, дотримуватися дієти, правильно приймати ліки, визначати чинники, що можуть призвести до погіршення стану, та уникати їх. Планування подальшої тактики фельдшера відповідно до умов, у яких перебуває пацієнт (стаціонар, підприємство, машина швидкої допомоги, вдома). Транспортування пацієнта. Заповнення медичної документації. Виконання правил інфекційної безпеки під час роботи з кров'ю, блювотними масами, дезінфекція їх та обладнання. Техніка безпеки під час роботи в фізіотерапевтичних, рентгенологічних кабінетах.

4. Невідкладні стани при захворюваннях нирок і сечовивідних шляхів: гостра ниркова недостатність, ниркова коліка

Обстеження пацієнтів із гострим гломерулонефритом, гострим пієлонефритом, нирковокам'яною хворобою. Визначення основних клінічних

ознак. Інтерпретація отриманих даних. Встановлення з анамнезу чинників, що зумовили розвиток певного невідкладного стану. Вибір та обґрунтування додаткових обстежень (загальний і біохімічний аналізи крові, загальний аналіз сечі, аналіз сечі за методом Нечипоренка, аналіз сечі за методом Зимницького, добовий діурез, ультразвукове та рентгенологічне дослідження нирок). Участь у підготовці та проведенні цих обстежень з урахуванням умов, у яких перебуває пацієнт. Визначення тяжкості стану хворого, встановлення діагнозу.

Надання самостійно або участь у наданні невідкладної допомоги відповідно до обставин. Засвоєння відмінностей у наданні невідкладної допомоги в разі правобічної ниркової коліки як на догоспітальному етапі, так і в стаціонарі. Засвоєння механізму дії лікарських засобів, які застосовуються під час надання медичної допомоги. Виконання призначень лікаря. Виписування рецептів. Складання плану догляду за хворим. Навчання пацієнта з нирковокам'яною хворобою, як запобігти нирковій коліці, допомогти собі під час нападу, скоригувати дієту. Спостереження за пацієнтами із гострою нирковою недостатністю. Планування подальшої тактики фельдшера з урахуванням обставин, у яких перебуває пацієнт, і тяжкості його стану. Транспортування хворого. Заповнення медичної документації. Проведення дезінфекції медичних інструментів, предметів догляду за хворим і обладнання. Техніка безпеки під час роботи з приладами зі скла.

5. Невідкладні стани при ендокринних захворюваннях: гіперглікемічна кома, гіперосмолярна кома, гіпоглікемічна кома

Обстеження пацієнтів, хворих на цукровий діабет. Визначення основних клінічних ознак. Інтерпретація отриманих даних. Виявлення з анамнезу факторів, що є чинниками розвитку цього невідкладного стану. Вибір та обґрунтування додаткових обстежень (визначення рівня глюкози в крові). Проведення експрес-діагностики наявності глюкози та кетонів у сечі. Оцінювання результатів. Визначення тяжкості стану хворого, встановлення діагнозу. Обстеження пацієнтів, оцінювання отриманих даних, установлення діагнозу в пацієнтів з гіперглікемічною, гіперосмолярною, гіпоглікемічною комами.

Надання самостійно або участь у наданні невідкладної медичної допомоги відповідно до обставин, тяжкості перебігу та стадії коми. Обґрунтування доцільності введення ліків. Виконання призначень лікаря. Відпрацювання техніки введення інсуліну. Засвоєння даних про різні види інсуліну. Складання плану догляду за хворим. Складання пам'яток для пацієнтів щодо використання інсуліну, перших ознак коми, самопомоги при ній, дієтичного харчування та способу життя. Спостереження за пацієнтами після надання невідкладної допомоги. Планування подальшої тактики фельдшера. Транспортування хворого. Заповнення медичної документації. Проведення дезінфекції медичних інструментів, предметів догляду за хворим та обладнання. Дотримання правил індивідуального захисту від нещасних випадків.

6. Гострі алергійні захворювання: кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок

Обстеження пацієнтів, в анамнезі яких є чи були гострі алергійні захворювання. Визначення причин виникнення кропив'янки, набряку Квінке, анафілактичного шоку, основних клінічних ознак та симптомів, що свідчать про загрозу життю. Відпрацювання алгоритмів надання диференційної допомоги. Засвоєння складу протишокового набору. Засвоєння механізму дії лікарських засобів, які застосовуються під час надання медичної допомоги. Виконання призначень лікаря. Виписування рецептів. Складання переліку фармакологічних препаратів, які найчастіше спричинюють гострі алергійні реакції. Проведення проб на чутливість до фармакологічних засобів (під'язикова, внутрішньошкірна, внутрішньовенна). Оцінювання місцевих та загальних проявів алергійної реакції, визначення подальшої тактики фельдшера, якщо проба позитивна.

Складання плану догляду та спостереження за хворим, визначення показників функціонального стану. Засвоєння та використання заходів, які запобігають алергізації організму медичних працівників та пацієнтів. Вибір обсягу медичної допомоги та подальшої тактики фельдшера залежно від діагнозу та умов, у яких перебуває хворий. Транспортування хворого. Заповнення медичної документації. Проведення дезінфекції медичних інструментів, предметів догляду за хворим та обладнання. Техніка безпеки та правила індивідуального захисту від нещасних випадків та професійних захворювань.

2. Програма навчальної дисципліни

«ХІРУРГІЯ З ОНКОЛОГІЄЮ»

Профілактика хірургічної інфекції

У кабінеті доклінічної практики. Підготовка до стерилізації хірургічних інструментів, білизни, перев'язувального матеріалу, гумових виробів та апаратів з оптичною системою. Способи укладання однорідного й різноманітного матеріалу, маркування, транспортування і зберігання стерилізаційних коробок (біксів). Стерилізація тазів для оброблення рук.

Техніка оброблення рук за методом Спасокукоцького—Кочергіна, розчинами первормуру (С-4), хлоргексидину біглюконату, стериліуму та іншими сучасними препаратами. Підготовка операційного поля за методом Гроссіха—Філончикова та відповідно до чинних наказів МОЗ України. Самостійне надягання стерильного халату, маски, гумових рукавичок, правила заміни пошкодженої рукавички без порушення принципів асептики. Ознайомлення з фізичними й хімічними властивостями антисептичних речовин, виписування рецептів на них.

У стаціонарі. Приготування перев'язувального матеріалу, білизни,

халатів, масок і рукавичок до стерилізації та укладання їх у стерилізаційні коробки. Завантаження парового стерилізатора автоклава, нагляд за ходом стерилізації та розвантаження. Контроль стерилізації. Підготовка хірургічних інструментів до стерилізації після чистих і гнійних операцій. Контроль оброблення на залишки крові та мийного розчину. Режим стерилізації з урахуванням анаеробної інфекції, гепатиту В і СНІДу.

Практичні навички:

- проведення сухоповітряної стерилізації;
- приготування, підготовка до стерилізації та укладання в стерилізаційні коробки перев'язувального матеріалу, операційної білизни;
- проведення стерилізації в паровому стерилізаторі;
- проведення контролю ефективності теплової стерилізації, прямі та непрямі методи контролю простерилізованих матеріалів;
- підготовка до стерилізації та стерилізація гумових трубок, дренажів, катетерів;
- хімічна дезінфекція і стерилізація хірургічних інструментів з урахуванням профілактики анаеробної інфекції, вірусного гепатиту, туберкульозу, СНІДу;
- збереження стерилізованих матеріалів;
- дезінфекція і стерилізація тазів для підготовки рук до операції;
- підготовка рук за методом Спасокукоцького—Кочергіна;
- оброблення рук препаратами бактерицидної дії — хлоргексидину біглюконатом, С-4, стериліумом та іншими сучасними препаратами;
- термінова підготовка рук до операції;
- самостійне надягання стерильного халата, гумових рукавичок та маски на себе й на хірурга;
- знімання використаних рукавичок, халата, маски;
- підготовка операційного поля за методом Гроссіха—Філончикова та відповідно до вимог чинних наказів МОЗ України.

Гемостаз

У кабінеті доклінічної практики. Засвоєння студентами способів спинення кровотечі: визначення місць притиснення кровотокових судин, накладання джгута або джгута-закрутки, стисної пов'язки, пальцеве притиснення артерії, туга тампонада рани, накладання кровоспинного затискача на судини і перев'язування їх у рані та на протязі (на фантомі). Застосування для спинення кровотеч фібринних плівок, гемостатичної губки, холоду.

У стаціонарі. Принципи й тактика надання першої медичної допомоги під час зовнішніх та внутрішніх кровотеч, шоківий індекс, оцінювання стану хворого. Транспортування й госпіталізація. Клінічний аналіз перебігу хвороби пацієнта та аналіз медичних карток, особливості консервативного та оперативного лікування. Робота в операційній, перев'язочній, маніпуляційній: ознайомлення з остаточним гемостазом за допомогою

фізичних, хімічних та біологічних методів. Участь у проведенні інструментального обстеження й догляду за хворими в стаціонарі.

Практичні навички:

- клінічне визначення виду кровотечі та об'єму крововтрати;
- визначення індексу Альговера;
- тимчасове спинення зовнішньої кровотечі механічними засобами:
  - зміна положення тіла або кінцівок хворого для спинення кровотечі;
  - накладання стисної пов'язки;
  - накладання джгута та джгута-закрутки;
  - пальцеве притиснення артерії — плечової, сонної, стегнової, ліктьової, підколінної, скроневої, черевної; підключичної, променевої;
  - туга тампонада рани;
  - накладання кровоспинного затискача на судину (на фантомі);
- накладання лігатури на судину (на фантомі);
- місцеве застосування хімічних і біологічних засобів гемостазу;
- застосування охолодження для гемостазу.

Інфузійна терапія

У кабінеті доклінічної практики. Визначення груп крові за системою АВ0 стандартними гемаглютинуючими сироватками та цоліклональними реагентами анти-А і анти-В. Визначення резус-належності за допомогою універсальної антирезусної сироватки D та цоліклональних реагентів анти-D-супер і анти-С-супер. Проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта. Визначення придатності консервованої крові та її препаратів.

У стаціонарі. Участь у визначенні групи крові та резус-належності донора й хворого, проведення проб на індивідуальну сумісність, резус-сумісність, біологічної проби. Догляд за хворими під час і після переливання крові. Участь у заповненні документації. Робота в маніпуляційному кабінеті та пункті взяття крові.

Практичні навички:

- визначення груп крові за допомогою стандартних сироваток і цоліклонів анти-А та анти-В реагентів;
- макроскопічне оцінювання крові до переливання;
- засвоєння алгоритму переливання крові;
- визначення резус-фактора крові експрес-методом;
- проведення проб на сумісність еритроцитної маси донора та реципієнта (на індивідуальну та резус-сумісність, біологічної проби);
- догляд за хворими під час і після переливання еритроцитарної маси та інших препаратів крові;
- ведення документації переливання препаратів крові та кровозамінників;
- тактика фельдшера в разі виникнення ускладнень під час переливання крові.

Знеболювання: загальне та місцеве

У кабінеті доклінічної практики. Засвоєння алгоритму проведення інгаляційного наркозу. Вивчення апаратури для наркозу, правил техніки безпеки і роботи з наркозними та дихальними апаратами. Ознайомлення з основними лікарськими засобами для загальної й місцевої анестезії. Способи забезпечення прохідності дихальних шляхів і боротьби з можливими ускладненнями знеболювання. Оцінювання ефективності реанімаційних заходів.

У стаціонарі. Ознайомлення та участь у приготуванні стола анестезіолога, веденні наркозної карти, нагляді за життєво важливими функціями організму: центральної нервової, дихальної і серцево-судинної систем. Засвоєння навичок надання першої допомоги у разі блювання, регургітації, асфіксії, зупинки серця. Участь у проведенні місцевої анестезії та новокаїнової блокади хірургічним хворим. Робота у відділенні інтенсивної терапії, виконання призначень лікаря та догляд за хворими.

Практичні навички:

- підготовка наркозної апаратури до роботи (перевірка готовності до роботи, стерилізація);
- знання правил роботи з газовими балонами та редукторами;
- проведення кисневої інгаляції через маску або носові катетери при централізованій подачі кисню;
- підготовка до роботи стола сестри-анестезистки;
- надання першої допомоги під час блювання, регургітації;
- надання першої допомоги в разі механічної асфіксії;
- проведення місцевої холодової анестезії шкіри хлоретилом;
- проведення місцевої анестезії за Вишневським, провідникової за Лукашевичем—Оберстом;
- проведення реанімаційних заходів та оцінювання їх ефективності;
- вивчення препаратів для проведення інгаляційного та неінгаляційного наркозу;
- вивчення антидодів, снодійних препаратів, міорелаксантів.

Неоперативна хірургічна техніка

1. Десмургія

У кабінеті доклінічної практики. Поняття про пов'язку та перев'язку. Види пов'язок. Основні перев'язувальні засоби та матеріали. М'які пов'язки: бинтові, клейові, косинкові, пращоподібні та пов'язки з підручних матеріалів. Правила бинтування. Основні типи бинтових пов'язок. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на голову й шию, грудну клітку і плечовий суглоб, ділянку живота і таза, верхню та нижню кінцівки. Ознайомлення із застосуванням бандажа та суспензорія, оклюзійної пов'язки, еластичних і трубчастих бинтів.

Практичні навички:

- засвоєння правил і принципів бинтування;
- накладання м'яких захисних і лікувальних пов'язок на різні частини тіла з марлевих і трубчастих еластичних бинтів та підручних матеріалів;
- догляд за хворими з пов'язками.

2. Імобілізація

У кабінеті доклінічної практики. Транспортна й лікувальна імобілізація, мета, принципи та правила транспортної імобілізації. Тверді пов'язки, різновиди та оснащення для їхнього накладання. Особливості використання штатних шинних комплектів. Особливості використання пневмошин. Гіпсові пов'язки. Властивості та якість гіпсу. Види гіпсових пов'язок. Правила накладання гіпсових пов'язок.

Практичні навички:

- засвоєння правил і принципів транспортної імобілізації;
- транспортна імобілізація в разі ушкоджень та захворювань з використанням табельних і підручних засобів;
- засвоєння правил накладання гіпсових пов'язок;
- транспортна імобілізація пневмошинами;
- замочування гіпсових бинтів і лонгет, допомога лікарям у накладанні гіпсових пов'язок;
- зняття гіпсових пов'язок;
- догляд за хворими з гіпсовою пов'язкою.

3. Оперативна хірургічна техніка

У кабінеті доклінічної практики. Поняття про хірургічну операцію та оперативну хірургію. Види хірургічних операцій: залежно від терміновості, за методами видалення патологічного вогнища, реконструктивні та пластичні. Сучасний загальний хірургічний інструментарій: для розсікання і зшивання тканин, для захоплення і фіксації, для розширення рани, спинення кровотечі. Спеціальний інструментарій для операцій на окремих органах. Елементи операцій: розсікання тканини, гемостаз, фіксація тканин, видалення патологічного вогнища, з'єднання та дренивання рани. Вивчення хірургічного інструментарію — загального та спеціального. Складання наборів інструментів для операцій на кістках, органах черевної та грудної порожнин, для трепанації черепа, трахеостомії, первинного хірургічного оброблення рани, скелетного витяжіння, венесекції. Формування пакетів для тимчасових невідкладних оперативних втручань. Робота в операційній і перев'язочній. Участь у підготовці та відбиранні інструментів для операцій. Використання загального хірургічного інструментарію під час роботи в перев'язочній і догляду за хворими.

Практичні навички:

- складання наборів інструментів для первинного хірургічного

- оброблення ран;
- складання наборів інструментів для операцій на кістках;
- складання наборів інструментів для операцій на органах черевної порожнини;
- складання наборів інструментів для операцій на органах грудної порожнини;
- складання наборів інструментів для трепанації черепа;
- складання наборів інструментів для трахеостомії;
- складання наборів інструментів для лапаротомії, апендиктомії, грижосіченні;
- складання наборів інструментів для операцій на прямій кишці;
- складання наборів інструментів для розтину гнояка;
- складання наборів інструментів для скелетного витяжіння;
- складання наборів інструментів для венесекції;
- накладання вузлових швів на шкіру на муляжі;
- зняття швів на муляжі.

Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань

У стаціонарі. Участь у заповненні медичних карток стаціонарних хворих, збирання анамнезу життя й захворювання. Вивчення місцевих проявів захворювання; огляд, перкусія, пальпація, аускультация та вимірювання симетричних частин тіла. Оцінювання результатів лабораторних та інших методів обстеження хворих. Аналіз медичних карток стаціонарних хворих, їхній зміст і особливості ведення. Вивчення документації постової медичної сестри, ознайомлення з роботою перев'язочного, процедурного кабінетів.

Практичні навички:

- обстеження хворого та діагностика хірургічних захворювань;
- вивчення схеми історії хвороби, заповнення медичної карти амбулаторного та стаціонарного хворого.

Догляд за хворими в хірургічному відділенні. Підготовка хворих до операції

У стаціонарі. Участь у підготовці до планової та ургентної операцій хворих. Проведення премедикації. Підготовка операційного поля. Транспортування хворих в операційну.

Практичні навички:

- особливості підготовки до операції дітей, жінок, осіб похилого віку, ослаблених осіб;
- підготовка хворого до планової операції;
- підготовка хворого до ургентної операції;
- проведення премедикації;
- транспортування хворого в операційну;
- оцінювання даних лабораторних та додаткових методів обстеження;

- проведення проб на чутливість до новокаїну та інших лікарських засобів.

Післяопераційний період. Лікування хворого у відділенні інтенсивної терапії

У стаціонарі. Робота у відділенні реанімації та інтенсивної терапії, у хірургічному відділенні. Профілактика ускладнень після операцій, виконання призначень лікаря. Ознайомлення з функціонально-діагностичною апаратурою й лабораторним контролем за хворими. Документація ВРІТ та участь у її веденні.

Практичні навички:

- догляд за хворими в післяопераційний період, методи контролю за станом хворого;
- виявлення та участь у ліквідації ускладнень у післяопераційний період;
- виконання призначень лікаря;
- складання режиму, дієти, ЛФК для хворих у відділенні інтенсивної терапії;
- ведення документації;
- контроль за станом післяопераційної рани.

Закриті механічні ушкодження (травми)

У стаціонарі. Робота в травматологічному відділенні. Клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з різними ушкодженнями, обговорення питань діагностики, клінічної картини, обсягу надання першої медичної допомоги на етапах евакуації. Ознайомлення з різними методами лікування і участь у маніпуляціях та оперативних втручаннях. Догляд за травматологічними хворими.

Демонстрація і аналіз рентгенограм травматологічних хворих. Робота в операційній та перев'язочній.

Участь у накладанні й знятті гіпсових пов'язок. Підготовка шини Белера, інструментів для скелетного витягнення екстензійними апаратами.

Практичні навички:

- діагностика та надання першої медичної допомоги в разі ушкодження м'яких тканин;
- діагностика та надання першої медичної допомоги у випадку вивихів та переломів;
- участь у накладанні та знятті гіпсових пов'язок;
- догляд за хворими;
- підготовка наборів інструментів для операцій на кістках;
- діагностика основної травматологічної патології за рентгенограмами.

Відкриті механічні ушкодження (рани)

У стаціонарі. Робота в чистій та гнійній перев'язочній, травматологічному пункті. Проведення перев'язок, зняття швів у хворих

після операції. Відпрацювання підбирання необхідних інструментів для первинного хірургічного оброблення ран. Лікування потерпілих з гнійними ранами залежно від фази ранового процесу. Накладання м'яких клеолових та бинтових пов'язок.

Практичні навички:

- перша допомога при пораненнях;
- участь у проведенні перев'язок;
- проведення первинного хірургічного оброблення поверхнево розміщених ран м'яких тканин;
- проведення активно-пасивної профілактики правця;
- участь у лікуванні ран залежно від фази ранового процесу;
- підготовка набору інструментів для первинного хірургічного оброблення рани.

Термічні uszkodження. Електротравма

У стаціонарі. Відпрацювання практичних навичок з надання першої медичної допомоги ушкодженим, визначення глибини та площі опіку. Клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з опіками, відмороженням. Обговорення питань клінічної картини, діагностики, надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі. Догляд за хворими з опіками і відмороженням. Проведення некректомії та перев'язок.

Вивчення та клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з електротравмою. Проведення лікувальних заходів в умовах відділення реанімації та інтенсивної терапії.

Практичні навички:

- визначення площі опікової поверхні різними способами;
- визначення глибини ушкодження тканин при опіках і відмороженнях;
- перша допомога в разі термічних, хімічних опіків;
- перша допомога в разі електротравми;
- перша допомога в разі холодової травми, відмороження та загального замерзання;
- методика охолодження ушкодженої ділянки у випадку термічного опіку;
- перев'язка опікової та відмороженої поверхні;
- ознайомлення з технікою пересадки шкіри; види шкірних трансплантантів.

Місцеві гнійні захворювання шкіри, підшкірної жирової клітковини, судин, кісток і суглобів

У стаціонарі. Участь у проведенні активного хірургічного втручання при гнійних захворюваннях, взяття посіву з ран для визначення мікрофлори, чутливості до антибіотиків. Перев'язування хворих, допомога під час операцій, розтинів абсцесів, некректомії.

Практичні навички:

- показ тематичних хворих;
- догляд за хворими;
- взяття матеріалу з ран для бактеріологічного дослідження;
- проведення проби на чутливість до антибіотиків;
- участь у розтині поверхнево розташованих абсцесів;
- перев'язка гнійних ран;
- підготовка наборів для розтину гнояків;
- профілактика та лікування пролежнів.

Гостра анаеробна інфекція. Профілактика газової гангрені, правця.

Загальна гнійна інфекція (сепсис)

У стаціонарі. Участь у проведенні перев'язок, допомога лікарю при оперативних втручаннях, проведення санітарно-гігієнічних заходів щодо профілактики поширення анаеробної інфекції в стаціонарі згідно з чинними наказами МОЗ України.

Практичні навички:

- показ тематичних хворих;
- догляд за хворими;
- проведення перев'язок ран, забруднених анаеробною інфекцією;

Гостра й хронічна специфічна хірургічна інфекція

У стаціонарі. З'ясування клінічних ознак гострих специфічних інфекційних захворювань за медичними картками стаціонарних хворих. Профілактичні заходи й застосування специфічних сироваток. Хірургічне оброблення вкушених ран. Демонстрація й аналіз рентгенограм з ураженням кісток і суглобів хворих на хірургічний туберкульоз. Особливості догляду за хворими.

Практичні навички:

- догляд за хворими.
- Показ та огляд тематичних хворих;
- хірургічне оброблення ран;
- застосування специфічних сироваток;
- активно-пасивна профілактика правця;
- перша допомога хворим з укушеними ранами;

Пухлини

У стаціонарі. Клінічний аналіз і показ хворих з доброякісними та злоякісними пухлинами. Організація диспансеризації населення. Догляд за хворими. Участь у проведенні діагностичних і лікувальних маніпуляцій, операцій, перев'язок. Профілактика пролежнів, лікування їх. Специфіка спілкування медичного персоналу з хворими онкологічних стаціонарів. Знайомство з роботою онкологічного диспансеру. Формування клінічних груп для диспансерного спостереження.

Практичні навички:

- показ та огляд тематичних хворих;
- вміти обстежити онкологічних хворих та хворих з передраковими станами;
- вміти провести первинну діагностику онкологічного хворого;
- догляд за онкохворими;
- вміти пропальпувати лімфатичні вузли;
- участь у перев'язках післяопераційних хворих;
- оволодіння деонтологічними навичками під час спілкування з онкохворими;
- виявлення ознак пухлинного процесу.
- формування клінічних груп для диспансерного спостереження;

Змертвіння. Природжені хірургічні захворювання. Захворювання судин нижніх кінцівок

У стаціонарі. Участь фельдшера в обстеженнях та перев'язках хворих з некрозами та гангренами при облітеруючих захворюваннях судин, з виразками й норицями. Догляд за хворими з некрозами, бинтування нижніх кінцівок після венектомії, зняття швів. Підготовка хворих і проведення фістулографії. Профілактика пролежнів.

Аналіз перебігу захворювання, показ хворих із судинною патологією. Проведення спеціальних проб для виявлення захворювань артерій і вен нижніх кінцівок. З'ясування методів консервативного й оперативного лікування. Участь у проведенні спеціальних методів дослідження тематичних хворих. Догляд за хворими після операцій на судинах, накладання еластичного бинта.

Практичні навички:

- показ та огляд тематичних хворих;
- перша медична допомога в разі гострого тромбозу та емболії;
- накладання еластичного бинта на нижні кінцівки;
- визначення прохідності глибоких вен нижніх кінцівок;
- засвоєння схем антикоагулянтної терапії;
- виявлення пульсації на артеріях нижніх кінцівок.

Захворювання та ушкодження голови, обличчя та шиї

У стаціонарі. Клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з ушкодженнями і захворюванням голови, обличчя, шиї. Засвоєння студентами клінічних ознак черепно-мозкової травми і навичок надання першої медичної допомоги, проведення дегідратаційної терапії. Відпрацювання навичок: припинення кровотечі в разі поранення судин шиї, носової кровотечі, видалення сторонніх предметів з гортані, трахеї, бронхів. Складання набору медичних інструментів до трахеостомії.

Практичні навички:

- показ та огляд тематичних хворих;

- перша допомога у випадку закритих і відкритих травм голови;
- перша допомога в разі кровотечі з носа;
- перша допомога за наявності загальнономозкових симптомів хірургічних захворювань голови;
- перша допомога в разі поранень шиї: м'яких тканин, судин, органів;
- перша допомога та невідкладне звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів гортані й трахеї;
- перша допомога у випадку механічної та опікової травми стравоходу;
- складання набору медичних інструментів для трахеотомії;
- догляд за трахеостомою.

Захворювання та ушкодження грудної клітки та органів грудної порожнини

У стаціонарі. Аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з ушкодженнями та захворюваннями органів грудної порожнини. Відпрацювання навичок розпізнавання патології, надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі. Удосконалення техніки іммобілізації у випадку перелому ребер, ключиці, накладання оклюзійної пов'язки, підготовка дренажу за Бюлау або Суботіним для дренивання плевральної порожнини. Догляд за хворими, участь у проведенні діагностичних та лікувальних маніпуляцій, операцій, перев'язок.

Практичні навички:

- перша допомога в разі закритого ушкодження грудної клітки;
- перша допомога в разі перелому ключиці та ребер;
- перша допомога в разі відкритого, закритого і напруженого пневмотораксу;
- діагностика пухлин грудної залози;
- догляд за хворими з дренажами у плевральній порожнині;
- участь у діагностиці та лікуванні запальних процесів грудної залози;
- принципи лікування гострого маститу;
- методика самообстеження грудних залоз.

Хронічні захворювання органів черевної порожнини

У стаціонарі. Засвоєння методик обстеження хворих з хірургічними захворюваннями органів черевної порожнини. Аналіз перебігу хвороби в пацієнтів, підготовка їх до гастроскопії, ультразвукового та рентгенологічного дослідження. Відпрацювання прийомів поверхнево-орієнтовної та глибокої методичної пальпації за Образцовим—Стражеско. Участь у діагностичних і лікувальних маніпуляціях. Присутність на операціях, робота в перев'язочній. Складання набору інструментів для лапаротомії.

Практичні навички:

- догляд за хворими;
- участь у діагностичних та лікувальних маніпуляціях, перев'язках;

- підготовка хворих до діагностичних досліджень;
- догляд за хворими з гастростомою;
- складання набору інструментів для лапаротомії.

Ушкодження та гострі захворювання органів черевної порожнини

У стаціонарі. Аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з різними захворюваннями органів черевної порожнини. Відпрацювання навичок розпізнавання гострих хірургічних захворювань, знання необхідних лабораторних і спеціальних методів дослідження. Надання першої медичної допомоги. Участь у діагностичних і лікувальних маніпуляціях, операціях і перев'язках. Аналіз медичних карток стаціонарних хворих з атиповою клінічною картиною.

Практичні навички:

- перша допомога в разі защемленої грижі;
- перша допомога у випадку закритого і відкритого ушкодження живота;
- перша допомога в разі гострих захворювань органів черевної порожнини;
- перша допомога в разі кровотечі зі стравоходу, шлунка, дванадцятипалої кишки;
- перша допомога в разі внутрішньочеревних кровотеч;
- виконання перев'язок;
- складання наборів інструментів для лапаротомії;
- участь у догляді за післяопераційними хворими з патологією органів черевної порожнини;
- перев'язування асептичної рани.

Захворювання та ушкодження прямої кишки

У стаціонарі. Аналіз перебігу хвороби у пацієнтів із захворюваннями прямої і товстої кишок. Підготовка кишкового каналу до іригоскопії, колоноскопії. Особливості догляду за проктологічними хворими після операцій на товстій і прямій кишках, заміна калоприймача, оброблення колостоми.

Практичні навички:

- догляд за хворими;
- підготовка хворих до проведення ректороманоскопії, іригоскопії, колоноскопії;
- догляд за хворими із сигмо- та цекостомами;
- складання набору інструментів для операцій на прямій кишці;
- підготовка хворих до операцій на прямій кишці.

Захворювання та ушкодження сечових і статевих органів

У стаціонарі. Ознайомлення з інструментальними та спеціальними методами дослідження урологічних хворих.

Обстеження хворих та обговорення тактики фельдшера у випадку урологічної патології. Проведення катетеризації сечового міхура у чоловіків і жінок. Підготовка хворих до екскреторної урографії, пієлографії, УЗД.

Участь у діагностичних та лікувальних маніпуляціях, операціях і перев'язках. Догляд за урологічними хворими після операції на органах сечової і статеві систем.

Практичні навички:

- перша допомога в разі ускладнень сечокам'яної хвороби;
- перша допомога в разі закритих і відкритих ушкоджень нирок, сечових шляхів і статевих органів;
- перша допомога у випадку гострої затримки сечі;
- догляд за цистостоמוю.

Ушкодження та захворювання кінцівок, хребта і таза. Синдром тривалого роздавнення

У стаціонарі. Робота в травматологічному та хірургічному відділеннях. Аналіз хвороб у пацієнтів з ушкодженням кісток і суглобів, хребта й таза, гнійно-запальними захворюваннями кінцівок. З'ясування тактики фельдшера в наданні медичної допомоги. Особливості транспортної іммобілізації в кожному окремому випадку. Ознайомлення з методами консервативного та оперативного лікування.

Практичні навички:

- догляд за хворими;
- перша допомога в разі ушкодження хребта, спинного мозку і таза;
- перша допомога при травмах кінцівок;
- транспортна та лікувальна іммобілізація;
- виконання лікарських призначень.

Злоякісні пухлини шкіри, м'яких тканин і кісток. Лімфогранулематоз. Меланома

Демонстрація хворих на рак шкіри. Демонстрація хворих на меланому шкіри. Демонстрація передпухлинних захворювань. Обстеження хворих із зовнішньою локалізацією пухлин. Обстеження та догляд за тематичними хворими. Підготовка набору інструментів для цитологічного та гістологічного обстеження лімфатичних вузлів, правила введення хіміопрепаратів хворим на лімфогранулематоз. Психопрофілактика у хворих після хіміотерапії. Проведення маніпуляцій тематичним хворим. Підготовка хворих до оперативних втручань.

Практичні навички:

- діагностувати пухлини шкіри;
- вміти провести первинне обстеження тематичного хворого;
- вміти доглядати за хворими на лімфогранулематоз;
- підготовка хворих до операції, догляд у післяопераційний період;
- вміти перев'язувати хворих;
- вміти зібрати набір інструментів для відкритої біопсії лімфатичного вузла;
- догляд за хворими після пункційної біопсії лімфатичного вузла.

Програма навчальної дисципліни

«НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В ХІРУРГІЇ»

Тема 1. Невідкладні стани в хірургії, мета та завдання невідкладної медичної допомоги. Організація роботи ФАПу, амбулаторій загальної практики й сімейної медицини та служби швидкої медичної допомоги з надання медичної допомоги хворим з невідкладними станами в хірургії

Ознайомлення з організацією роботи, оснащенням, документацією ФАПу та амбулаторій загальної практики й сімейної медицини, фельдшерських бригад станції швидкої допомоги з надання першої медичної допомоги хворим з невідкладними станами в хірургії. Ознайомлення з основними положеннями чинних наказів МОЗ України. Участь студентів у огляді хворих, потерпілих з невідкладними станами в хірургії. Ознайомлення з правилами техніки безпеки та охорони безпеки життєдіяльності під час роботи на підрозділах надання медичної допомоги.

Практичні навички:

- робота фельдшера в умовах ФАПу та амбулаторії загальної практики й сімейної медицини, в штаті лікарської та фельдшерської виїзної бригади швидкої допомоги з надання невідкладної медичної допомоги хірургічним хворим;
- вивчення чинних наказів МОЗ України стандартів якості надання медичної допомоги при невідкладних станах на догоспітальному етапі;
- засвоєння правил техніки безпеки на ФАПі, в амбулаторії загальної практики й сімейної медицини та в складі бригади швидкої медичної допомоги.

Тема 2. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах хірургічного профілю

Охорона праці під час роботи з апаратурою та обладнанням швидкої медичної допомоги, ФАПу та амбулаторії загальної практики й сімейної медицини. Охорона праці під час роботи з колючими та ріжучими предметами, кров'ю. Особливості профілактики інфекційних захворювань, у тому числі СНІДу, під час надання невідкладної допомоги при травмах.

Тема 3. Невідкладні стани при захворюваннях і ушкодженнях голови, обличчя та шиї

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих з церебральною комою, відкритими та закритими черепно-мозковими травмами, переломами кісток носа, щелеп; запальними захворюваннями обличчя ушкодженнями та запальними захворюваннями шиї; сторонніми тілами верхніх дихальних шляхів, стравоходу, опіками стравоходу. Відпрацювання студентами навичок з надання першої медичної допомоги при ушкодженнях і гострих захворюваннях голови, обличчя, шиї (зупинка кровотечі із судин шиї, носа, вуха, з асфіксією). Участь у діагностичних (ларинго-, бронхо-, езофагоскопії)

та лікувальних маніпуляціях (видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї, стравоходу тощо), операціях, перев'язках. Підбір інструментів для трахеостомії, ознайомлення з технікою її виконання.

Практичні навички:

- обстеження хворих з захворюваннями і ушкодженнями голови, обличчя та шиї, надання першої медичної допомоги;
- звільнення верхніх дихальних шляхів від сторонніх тіл і рідини (методика черевних та грудних поштовхів) і проведення закритого масажу серця, ШВЛ методом “рот до рота”, “рот до носа”, за допомогою S-подібної трубки; мішка АМБу;
- надання невідкладної медичної допомоги хворим з гострими розладами мозкового кровообігу, при черепно-мозковій травмі; методика їх транспортування;
- зупинка кровотечі із судин шиї, носа, вуха, ямки зуба;
- надання першої медичної допомоги у разі переломів кісток черепа, носа, верхньої і нижньої щелеп, шийного відділу хребта, вивиху нижньої щелепи;
- надання першої медичної допомоги хворим із запальними захворюваннями обличчя, шиї;
- надання першої медичної допомоги в разі опіків ротової порожнини, стравоходу (кислотами, лугами), потрапляння сторонніх тіл у носоглотку;
- транспортування хворих із невідкладними станами при захворюваннях і ушкодженнях голови, обличчя, шиї.

Тема 4. Невідкладні стани при захворюваннях та ушкодженнях грудної клітки та її органів.

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих із легеневою кровотечею, гемотораксом, спонтанним і посттравматичним пневмотораксом, підшкірною емфіземою; пошкодженнями перикарда, серця і великих судин, переломами ребер і груднини, гострими і запальні захворюваннями грудної клітки та її органів. Засвоєння студентами навичок з розпізнавання ушкоджень і гострих хірургічних захворювань грудної клітки та її органів та відпрацювання навичок з надання першої медичної допомоги. Участь студентів у виконанні діагностичних (плевральна пункція, рентгенографія) і лікувальних маніпуляцій (знеболювання місця перелому ребер, накладання лейкопластирної пов'язки, дренивання плевральної порожнини) операціях, перев'язках. Підбір інструментів для проведення плевральної пункції та її дренивання, ознайомлення з технікою їх виконання.

Практичні навички:

- методика надання невідкладної медичної допомоги при легеневій кровотечі та гемотораксі;
- надання першої медичної допомоги при пневмотораксах, підшкірній емфіземі;

- надання першої медичної допомоги в разі переломів ребер і груднини (знеболювання місця перелому, накладання лейкопластирної пов'язки);
- підбір інструментів для проведення плевральної пункції та її дренивання;
- транспортування хворих з невідкладними станами в разі гострих захворювань і ушкоджень грудної клітки та її органів.

Тема 5. Невідкладні стани при захворюваннях і ушкодженнях органів черевної порожнини та прямої кишки

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих із клінічною картиною “гострого живота”, перитонітом, шлунково-кишковими кровотечами, перфоративною виразкою шлунка і дванадцятипалої кишки, защемленням грижі, гострим холециститом, гострим апендицитом, гострим панкреатитом, гострою кишковою непрохідністю, емболією та тромбозом мезентеріальних судин; з ушкодженнями порожнистих та паренхіматозних органів черевної порожнини, захворюваннями та травмами прямої кишки. Участь студентів у виконанні діагностичних (езофагогастродуоденоскопія, лапароскопія, УЗД тощо) і лікувальних маніпуляцій (ректороманоколоноскопія, застосування зонда Блекмора, промивання шлунка, постановка очисної, сифонної клізми), перев'язок і операцій.

Практичні навички:

- установлення діагнозу та надання першої медичної допомоги хворим в разі гострих хірургічних захворювань та травм живота, прямої кишки;
- методика надання невідкладної допомоги в разі кровотечі із стравоходу, шлунково-кишкових кровотеч, гемороїдальних вузлів;
- методика надання невідкладної допомоги при евентраціях внутрішніх органів;
- транспортування хворих з невідкладними станами в разі гострих захворювань та ушкоджень органів живота.

Тема 6. Невідкладні стани при захворюваннях і ушкодженнях органів сечової і статевій систем

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих з клінічною картиною ниркової коліки, пієлонефритом, пієлонефрозом, паранефритом, гострою затримкою сечі, ушкодженнями органів сечовидільної системи, парафімозом. Участь студентів у виконанні діагностичних (хромоцистоскопія, екскреторна урографія, ретроградна пієлографія, УЗД тощо) і лікувальних маніпуляцій (катетеризація сечового міхура), перев'язок та операцій.

Практичні навички:

- установлення діагнозу та надання першої медичної допомоги хворим з невідкладними станами в разі гострих захворювань та травм сечової системи;
- катетеризація сечового міхура еластичним катетером;
- транспортування хворих з невідкладними станами в разі гострих

захворювань та ушкоджень органів сечової системи.

Тема 7. Невідкладні стани в судинній хірургії

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих із синдромом критичної ішемії нижніх кінцівок, емболією біфуркації аорти, судин кінцівок; гострим артеріальним, венозним тромбозом; тромбоемболією легеневої артерії, ушкодженнями судин, геморагічним шоком, синдромом ДВЗ. Засвоєння алгоритму надання невідкладної медичної допомоги хворим із судинною патологією. Участь студентів у виконанні діагностичних (артеріографія, ультрасонографія та ін.) та лікувальних маніпуляцій, перев'язок та операцій у хворих з гострими захворюваннями і ушкодженнями судин.

Практичні навички:

- установлення діагнозу та надання невідкладної медичної допомоги хворим з синдромом критичної ішемії нижніх кінцівок, емболією біфуркації аорти, легневих артерій, судин нижніх кінцівок; гострим артеріальним, венозним тромбозом; ушкодженнями судин, зовнішньою кровотечею, геморагічним шоком, синдромом ДВЗ;
- методи й техніка зупинки артеріальної і венозної кровотечі (пальцеве притискання артеріальних судин у типових місцях, накладання кровоспинного джгута, стисної пов'язки, кровоспинного затискача);
- транспортування хворих з гострими захворюваннями та ушкодженнями судин.

Тема 8. Невідкладні стани в травматології

Обстеження та вивчення клінічних симптомів у хворих з травматичною хворобою, травматичним шоком; вивихами суглобів, відкритими і закритими переломами кісток; розтягненнями, розривами зв'язок; синдромом тривалого здавлювання; травмами хребта, спинного мозку та тазу; вогнепальними пораненнями; опіками, відмороженнями. Засвоєння навичок з надання невідкладної медичної допомоги травмованим хворим, правила транспортної іммобілізації при ушкодженнях верхніх та нижніх кінцівок. Участь студентів у виконанні діагностичних, лікувальних маніпуляцій, перев'язок та операцій травмованих хворих.

Практичні навички:

- установлення діагнозу та надання невідкладної медичної допомоги хворим з травматичною хворобою, травматичним шоком; вивихами суглобів і переломами кісток; розтягненням, розривами зв'язок; синдромом тривалого здавлювання; вогнепальними пораненнями;
- визначення глибини і площі опіків, надання першої медичної допомоги хворим з опіками;
- транспортування травмованих хворих з ушкодженнями кісток, хребта, таза, м'яких тканин, опіками, відмороженнями.

3. Програма навчальної дисципліни

«ПЕДІАТРІЯ»

Розділ 1. Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку

1. Періоди дитячого віку. Центральна нервова система. Шкіра й підшкірна основа. Температура тіла. Кісткова система. М'язова система. Фізичний розвиток дитини. Психомоторний розвиток дитини

Огляд дітей різних вікових груп. Оцінювання стану шкіри. Виховання навичок особистої гігієни у дітей. Вимірювання температури тіла, її графічний запис. Підмивання грудних дітей. Проведення гігієнічної ванни.

Огляд тім'ячків і швів черепа, їх оцінювання. Обстеження грудної клітки, хребта. Правильне тримання на руках дитини раннього віку. Викладання дитини на живіт, у ліжку, в манеж.

Огляд дітей різного віку. Зважування, вимірювання зросту, окружності голови і грудної клітки. Реєстрація результатів.

Оцінювання фізичного розвитку дітей за даними антропометрії. Визначення маси тіла й зросту за формулами.

Оцінювання психомоторного розвитку дітей різних вікових груп.

Практичні навички:

- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- вимірювання температури тіла та її графічний запис.
- зважування дітей, вимірювання зросту, окружності грудної клітки, голови;
- розрахунок маси тіла й зросту в різні вікові періоди;

2. Органи дихання. Органи кровообігу. Кровотворна система. Органи травлення. Обмін речовин. Імунна система. Ендокринні залози (залози внутрішньої секреції). Нирки. Сечові шляхи

Огляд дітей різного віку. Спостереження за диханням. З'ясування типу дихання (грудний, черевний), його глибини, частоти, ритму. Визначення частоти дихання у дітей різних вікових груп. Підрахунок кількості дихань і частоти пульсу в стані спокою та після фізичного навантаження. Визначення ЖЄЛ — спірометрія; особливості перкусії, аускультатії.

Вимірювання окружності грудної клітки під час вдиху і видиху. Визначення пульсу у дітей різного віку на променевій артерії, в ділянці незакритого переднього тім'ячка, на сонній, скроневої та стегновій артеріях. Характеристика пульсу. Вимірювання артеріального тиску у дітей різних вікових груп і його оцінювання. Визначення його за формулою В.І. Молчанова. Читання й оцінювання даних аналізу крові у дітей.

Огляд і пальпація живота. Оцінювання результатів обстеження. Огляд і пальпація периферійних лімфатичних вузлів. Оцінювання результатів обстеження.

Особливості обстеження ендокринної системи — методика вивчення

сімейного анамнезу, анамнезу захворювання. Оцінювання отриманих даних.

Особливості обстеження сечових органів: опитування, огляд, пальпація, перкусія; функціональні, рентгенологічні, інструментальні методи дослідження.

Ознайомлення з лабораторними методами дослідження сечі. Збирання сечі у хлопчиків і дівчаток у грудному віці. Оцінювання аналізів сечі.

Ознайомлення з характером випорожнень. Оцінювання та реєстрація випорожнень. Збирання випорожнень для лабораторного дослідження.

Практичні навички:

- підрахунок частоти дихання, пульсу, реєстрація даних;
- вимірювання артеріального тиску, реєстрація даних;
- оцінювання гемограм;
- збирання сечі у дітей раннього віку;
- оцінювання аналізу сечі;
- оцінювання та реєстрація випорожнень;
- збирання випорожнень на копрограму, для виявлення яєць глистів;

3. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини та догляд за нею

Проведення першого туалету новонародженої дитини. Послідовність дій під час здійснення медичного догляду за здоровою новонародженою дитиною: викладання дитини на живіт матері, обсушування голови і тіла, одягання дитини, перетискання та перерізування пуповини, перше ранне прикладання до грудей матері, вимірювання температури тіла, профілактика офтальмії, клемування пуповини, антропометрія, оформлення документації, вдягання дитини, переведення до палати спільного перебування матері і дитини з дотриманням умов теплового ланцюжка.

Оцінювання стану новонародженої дитини. Щоденний туалет: догляд за шкірою і слизовими оболонками, підмивання, проведення гігієнічної ванни. Вдягання (сповивання) немовлят. Вигодовування новонароджених. Ознайомлення з технікою вакцинації проти туберкульозу, гепатиту В. Догляд за немовлям у домашніх умовах.

Ознайомлення з відділенням спільного перебування матері і дитини пологового будинку. Обладнання палат. Вимоги до персоналу щодо дотримання санітарно-гігієнічного режиму. Огляд дітей та оцінювання їхнього стану. Оцінювання стану шкіри, підшкірної основи, пуповинного залишку, пупкової ранки, фізіологічних станів. Участь у догляді за новонародженими дітьми.

Підготовка дітей до годування. Вдягання та сповивання новонароджених. Виписування з пологового будинку. Заповнення документації. Проведення першого патронажу новонародженої дитини.

Практичні навички:

- проведення першого туалету новонародженої дитини;
- визначення маси тіла, зросту, вимірювання окружності голови та

- грудної клітки;
- ранковий туалет новонародженої дитини; туалет шкіри: підмивання, профілактика попрілостей; ранковий туалет слизових оболонок;
- туалет залишку пуповини, пупкової ранки;
- вимірювання температури тіла, реєстрація даних;
- проведення гігієнічної ванни;
- проведення вакцинації БЦЖ і проти гепатиту В;
- заповнення документації;

4. Анатомо-фізіологічні особливості недоношеної дитини та догляд за нею

Огляд недоношених дітей. Оцінювання стану. Визначення ступеня недоношеності. Участь у догляді за недоношеною дитиною. Зігрівання. Годування.

Практичні навички:

- зважування, вимірювання зросту, окружності голови та грудної клітки;
- ранковий туалет недоношеної дитини;
- туалет пупкової ранки;
- проведення гігієнічної ванни;
- методика зігрівання в кувезі, за допомогою грілок;
- методика годування через зонд або з чашечки;
- вимірювання температури тіла, графічний запис;

5. Методика обстеження дитини та семіотика основних захворювань

Особливості збирання анамнезу здорової й хворої дитини (генеалогічного, біологічного, соціального). Значення анамнезу для встановлення діагнозу. Методика збирання анамнезу батьків (анамнезу захворювання, життя, епідеміологічного, імунологічного, алергологічного). Ознайомлення зі схемою розпитування матері під час збирання анамнезу життя й розвитку дитини, анамнезу захворювання.

Оцінювання умов життя, виховання, спадковість, перебіг перенесення захворювань.

Об'єктивне обстеження: огляд, антропометрія, пальпація, перкусія, аускультация.

Соматоскопія (огляд): загальне оцінювання поведінки, положення тіла (активне, пасивне, вимушене), вираз обличчя, стан свідомості, нервово-психічний розвиток і його відповідність віку, дослідження шкіри та підшкірної основи, огляд і пальпація периферичних лімфатичних вузлів, огляд і пальпація голови, хребта, грудної клітки, кінцівок, суглобів.

Антропометрія: зважування, вимірювання зросту, окружності голови, грудної клітки.

Пальпація, перкусія, аускультация під час обстеження органів дихання, кровообігу, травлення, сечових органів та ендокринної системи.

Читання й оцінювання гемограм, урограм, копрограм. Ознайомлення з рентгенологічними та функціональними методами дослідження органів і систем.

Критерії оцінювання стану дитини (задовільний, середньої тяжкості, тяжкий). Особливості написання історії розвитку дитини, історії хвороби. Історія розвитку дитини та історія хвороби як науково-методичний і юридичний документ.

Практичні навички:

- проведення антропометрії;
- обстеження органів і систем: ознайомлення з пальпацією, перкусією, аускультатією дітей;
- заповнення історії розвитку дитини (форма № 112);
- заповнення історії хвороби (форма № 003-о).

6. Вигодовування грудної дитини та харчування дітей старшого віку

Визначення орієнтовної добової кількості їжі та частоти годувань на добу в різних вікових групах.

Розрахунок основних харчових інгредієнтів та енергетичної цінності основних продуктів харчування дітей різного віку, які перебувають на грудному, штучному та змішаному вигодовуванні. Складання схем різних видів вигодовування дітей віком до одного року.

Участь у годуванні грудних дітей, підготовка до годування, годування з ложки, чашки. Спостереження за дітьми після годування.

Практичні навички:

- розрахунок орієнтовної добової кількості їжі дитині першого року життя;
- введення догодовування і підгодовування;
- підготовка сумішей до годування;
- годування дітей з чашки, ложкою;

Розділ 2. Захворювання внутрішніх органів

7. Захворювання новонароджених. Захворювання шкіри й пупкової ранки. Сепсис новонароджених. Пологові травми. Асфіксія новонароджених. Внутрішньочерепна пологова травма. Гемолітична хвороба новонароджених

Догляд за хворим новонародженим. Оброблення шкіри при попрілостях різного ступеня, за наявності елементів висипки. Оброблення пупка при простому омфаліті. Догляд за очима, носом, вушними раковинами. Закапування крапель в очі, ніс, вухо.

Застосування грілки, міхура з льодом за різних патологічних станів. Відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів. Застосування інгаляції киснем, користування медичною апаратурою.

Оцінювання стану новонародженого. Догляд за дітьми з пологовими

травмами, асфіксією, гемолітичною хворобою. Годування через зонд, з чашечки. Особливості введення лікарських препаратів у порожнину рота, у свічках, підшкірно, внутрішньовенно, внутрішньом'язово (на муляжі).

Практичні навички:

- оброблення шкіри та слизових оболонок;
- проведення гігієнічної і лікувальної ванн;
- вимірювання температури й графічний запис її;
- відсмоктування слизу з верхніх дихальних шляхів;
- туалет пупкової ранки при омфаліті;
- застосування грілки, міхура з льодом;
- закапування крапель в очі, ніс, вухо;
- підготовка системи для краплинного введення рідини.
- годування дитини з чашки, ложкою, через зонд;
- введення лікарських засобів у порожнину рота, у свічках;
- проведення ін'єкцій внутрішньом'язово, внутрішньовенно, підшкірно;
- закапування крапель в очі, ніс, вухо;
- проведення штучної вентиляції легень і закритого масажу серця;
- допомога при судомомах на тлі внутрішньочерепної травми.

8. Гіповітаміноз. Рахіт. Гіпокальціємічний синдром у дітей раннього віку

Огляд та обстеження дітей, хворих на рахіт. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Оцінювання стану дитини та виявлення симптомів захворювання. Розроблення схем профілактики та лікування дітей, хворих на рахіт. Розрахунок доз вітаміну D з метою профілактики та лікування. Участь у проведенні УФО, масажу і гімнастики. Особливості харчового режиму та догляду за дитиною, хворою на рахіт.

Практичні навички:

- розрахунок доз вітаміну D з метою профілактики та лікування рахіту;
- проведення лікувальної ванни;
- надання допомоги при ларингоспазмі та еклампсії;

9. Алергійні захворювання

Огляд та обстеження хворих дітей, оцінювання їхнього стану. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Аналіз причини захворювання. Призначення раціонального вигодовування, ретельного догляду за дитиною. Аналіз лікувальних процедур при різних алергійних захворюваннях. Догляд за хворими на діатез. Надання невідкладної медичної допомоги при гострих алергійних станах.

Практичні навички:

- ведення харчового щоденника;
- оброблення шкіри в разі попріlostей, екземи;
- проведення лікувальної ванни;

- проведення ін'єкцій;
- надання невідкладної медичної допомоги при гострих алергійних станах у дітей (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок).

10. Гострі розлади травлення у дітей раннього віку. Хронічні розлади травлення. Білково-енергетична недостатність (гіпотрофія). Паратрофія

Огляд хворих дітей та аналіз симптомів гострих розладів травлення. Збирання анамнезу в матері хворої дитини. Оцінювання стану хворої дитини. Визначення ступеня ексикозу.

Проведення оральної і парентеральної регідратації, розрахунок кількості рідини залежно від віку й ступеня зневоднення організму дитини.

Огляд і реєстрація випорожнень. Збирання випорожнень для копрологічного та бактеріологічного дослідження.

Огляд хворих дітей і аналіз симптомів гіпотрофії та паратрофії. Збирання анамнезу у матері хворої дитини. Оцінювання стану дитини. Визначення ступеня гіпотрофії.

Введення лікарських препаратів перорально та парентерально.

Практичні навички:

- проведення оральної регідратації;
- розрахунок кількості рідини залежно від віку й ступеня ексикозу;
- годування грудних дітей;
- догляд за дитиною під час блювання;
- збирання випорожнень для копрологічного дослідження;
- збирання випорожнень для бактеріологічного дослідження;
- годування грудних дітей;
- введення лікарських засобів у порожнину рота, в свічках, внутрішньом'язово; внутрішньовенно

11. Захворювання органів травлення в дітей старшого віку. Гострий гастрит. Хронічний гастрит. Виразкова хвороба. Дуоденіт. Захворювання печінки, жовчних шляхів, підшлункової залози. Стоматити. Гельмінтози

Огляд хворих дітей і клінічний аналіз історій хвороб дітей із захворюванням органів травлення, патологій печінки й жовчних шляхів, підшлункової залози. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Проведення зондування шлунка. Ознайомлення з гастродуоденофіброскопією, ультразвуковими, рентгенологічними та біохімічними методами дослідження. Проведення очисної, лікувальної клізм. Надання невідкладної допомоги при харчовому отруєнні.

Спостереження за частотою й характером випорожнень, їх оцінювання та реєстрація. Збирання випорожнень для копрологічного, бактеріологічного аналізу, на яйця гельмінтів, матеріалу з періанальних складок на ентеробіоз.

Практичні навички:

- промивання шлунка дітям різного віку;
- надання невідкладної допомоги при харчовому отруєнні;
- застосування очисної клізми.
- оброблення слизової оболонки ротової порожнини при стоматиті;
- збирання матеріалу з періанальних складок на ентеробіоз;
- збирання випорожнень на яйця гельмінтів.

12. Захворювання органів дихання. Гострий риніт, фарингіт, трахеїт, ларингіт. Стенозувальний ларинготрахеобронхіт. Гострий тонзиліт. Хронічний тонзиліт. Гострий бронхіт. Пневмонія. Бронхіальна астма

Огляд хворих дітей та клінічний аналіз історій хвороби різних захворювань органів дихання. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Симптоматика, ускладнення та перебіг захворювань залежно від віку дитини. Вимірювання температури тіла, накладання зігрівального компресу на вухо, взяття мазка з носа й задньої стінки глотки на мікрофлору. Виконання лікарських призначень. Проведення інгаляцій. Невідкладна медична допомога при стенозувальному ларинготрахеобронхіті.

Спостереження за характером кашлю та догляд за дитиною під час кашлю. Підрахунок кількості дихань. Взяття мазків з носа та задньої стінки глотки на мікрофлору.

Очищення дихальних шляхів (відсмоктування слизу й мокротиння). Вимірювання температури тіла. Виконання лікарських призначень. Складання схем лікування антибіотиками й розрахунок доз. Розведення та введення антибіотиків. Виконання інгаляцій та оксигенотерапії. Накладання гірчичників, проведення гірчичних обгортань.

Надання невідкладної допомоги при дихальній недостатності, стенозувальному ларинготрахеобронхіті та нападі бронхіальної астми.

Практичні навички:

- вимірювання температури тіла, її графічний запис;
- закапування крапель у ніс, вуха;
- взяття мазків з носа та задньої стінки глотки на мікрофлору;
- накладання зігрівального компресу на вухо;
- підрахунок кількості дихань;
- відсмоктування слизу й мокротиння;
- накладання гірчичників на грудну клітку та проведення гірчичних обгортань;
- розведення і введення антибіотиків;
- надання невідкладної медичної допомоги в разі дихальної недостатності, нападів бронхіальної астми, стенозувального ларинготрахеобронхіту;
- взяття мазків із задньої стінки глотки і носа на мікрофлору.

13. Захворювання серцево-судинної системи. Природжені вади серця й судин. Ревматизм. Вегетативні дисфункції

Огляд хворих дітей з природженими вадами серця, ревматизмом і вегетативними дисфункціями. Клінічний аналіз історій хвороби. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Підрахунок частоти пульсу, визначення його властивостей. Спостереження за пульсом. Вимірювання артеріального тиску та його оцінювання. Облік випитої та виділеної рідини. Дотримання дієти при захворюваннях серцево-судинної системи. Годування тяжкохворих дітей.

Розрахунок доз медикаментозних препаратів. Застосування кисню. Взяття крові з вени для біохімічного дослідження. Надання невідкладної допомоги в разі непритомності й колапсу.

Практичні навички:

- підрахунок частоти пульсу й визначення його властивостей;
- вимірювання артеріального тиску, реєстрація даних;
- облік випитої, введеної й виділеної рідини;
- розведення і введення антибіотиків;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- взяття крові з вени для біохімічного дослідження;
- невідкладна медична допомога в разі непритомності і колапсу;

14. Захворювання системи крові. Анемія. Лейкоз. Геморагічний діатез

Огляд хворих дітей. Клінічний аналіз історій хвороби та гемограм різних захворювань системи крові. Збирання анамнезу. Оцінювання стану дитини. Догляд за хворими дітьми. Участь у проведенні гемотрансфузій. Надання невідкладної медичної допомоги при кровотечах.

Практичні навички:

- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- допомога під час проведення гемотрансфузії;
- догляд за дитиною після гемотрансфузії;
- надання допомоги при носовій, легеневій, шлунково-кишковій кровотечах.

15. Захворювання нирок і сечових шляхів. Гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Пієлонефрит. Гостра й хронічна ниркова недостатність

Огляд дітей із захворюваннями нирок. Клінічний аналіз історій хвороби. Збирання анамнезу. Оцінювання стану хворої дитини. Підрахунок пульсу. Вимірювання артеріального тиску. Виконання лікарських призначень. Догляд за дітьми. Облік випитої, введеної і виділеної рідини.

Збирання сечі в дітей.

Визначення діурезу. Проведення проб за методиками Нечипоренка, Зимницького. Висівання сечі на бактеріальну флору.

Практичні навички:

- збирання сечі в дітей різних вікових груп для загального аналізу;
- визначення добового діурезу;
- збирання сечі за методиками Нечипоренка, Зимницького;
- висівання сечі на бактеріальну флору;
- розведення та введення антибіотиків;
- проведення підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань;
- підготовка хворих до рентгенологічного обстеження, УЗД;

16. Захворювання ендокринної системи (залоз внутрішньої секреції). Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз

Огляд дітей із захворюваннями ендокринної системи. Клінічний аналіз історій хвороби. Збирання анамнезу у хворих на цукровий діабет. Виявлення основних симптомів. Читання аналізів крові й сечі. Дослідження добової сечі для визначення вмісту глюкози. Лікарські призначення — ознайомлення з режимом, вивчення методики введення інсуліну та препаратів, які знижують рівень глюкози — бігуанідів, препаратів сульфанілсечовини, ліпотропних та їх виконання.

Надання допомоги при гіперглікемічній та гіпоглікемічній комі.

Практичні навички:

- збирання добової сечі для визначення вмісту глюкози;
- підшкірні, внутрішньовенні ін'єкції;
- визначення рівня цукру в сечі за допомогою глюкотесту;
- техніка й правила введення інсуліну, розрахунок дози;
- невідкладна допомога при гіперглікемічній та гіпоглікемічній комі.

Розділ 3. Інфекційні хвороби

17. Загальна характеристика інфекційного процесу. Імунопрофілактика дитячих інфекційних захворювань. Туберкульоз у дітей.

Календар профілактичних щеплень. Поствакцинальні ускладнення, їх профілактика.

Огляд хворих дітей. Збирання анамнезу. Клінічний аналіз історій хвороби. Ознайомлення з методикою збирання мокротиння для визначення збудника туберкульозу.

Ознайомлення з протитуберкульозними препаратами, протитуберкульозною вакциною БЦЖ, туберкуліном.

Оволодіння методикою постановки проби Манту й технікою введення вакцини БЦЖ (на фантомі).

Практичні навички:

- техніка введення протитуберкульозної вакцини;
- техніка проведення проби Манту;

- оцінювання результатів проби Манту;
- методика збирання мокротиння для визначення наявності збудника туберкульозу;
- оформлення звітних форм (карта профілактичних щеплень (форма № 063), журнал реєстрації профілактичних щеплень (форма № 064), історія розвитку дитини (форма № 112));

18. Гострі респіраторні вірусні інфекції. Грип. Парагрип. Аденовірусна інфекція. Коронавірусна інфекція. Кашлюк. Паракашлюк. Гемофільна інфекція

Огляд хворих дітей, визначення патогномонічних симптомів захворювання. Аналіз історій хвороби та ознайомлення з лікарськими призначеннями. Догляд за хворими. Годування тяжкохворих дітей. Надання допомоги при гіпертермії, судомах та стенозувальному ларинготрахеїті. Ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання. Взяття слизу з носової частини глотки для бактеріологічного дослідження на виявлення палички Борде—Жангу.

Практичні навички:

- взяття слизу з носової частини горла на бактеріологічне дослідження;
  - закапування крапель у ніс, очі, вуха;
  - проведення змивів з носової частини горла для дослідження на наявність вірусів;
  - накладання гірчичників на грудну клітку;
  - накладання зігрівального компресу на вуха;
  - розведення та введення антибіотиків;
  - проведення ін'єкцій;
  - методика введення вакцини АКДП;
  - методика щеплення проти гемофільної інфекції;
  - взяття матеріалу на кашльові пластинки;
  - заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);
  - заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- невідкладна медична допомога при гіпертермії, судомах та стенозувальному ларинготрахеїті, анафілактичному шоці

19. Дифтерія. Скарлатина. Кір. Краснуха

Взяття мазків з носа та ротоглотки для бактеріологічного дослідження. Демонстрування протидифтерійної сироватки, вакцин. Ознайомлення з правилами введення антитоксичної протидифтерійної сироватки.

Оволодіння технікою введення вакцин АКДП, АДП. Заповнення відповідної документації (форми № 112, 063, 064). Розроблення заходів в осередку інфекції.

Огляд хворих дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз клінічних симптомів та виконання лікарських призначень. Догляд за

хворими. Годування хворих дітей. Ознайомлення з методикою введення вакцини проти кору, краснухи. Проведення ретельного догляду, туалет шкіри та слизових оболонок, очей, туалет носових ходів. Годування дітей. Закапування крапель у ніс, очі, вуха; проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій та внутрішньовенних вливань.

Практичні навички:

- взяття мазка із слизової оболонки носа й мигдаликів для бактеріологічного дослідження;
- методика введення антитоксичної протидифтерійної сироватки;
- техніка введення вакцин АКДП, АДП;
- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- збирання сечі для загальноклінічного аналізу;
- закапування крапель у носові ходи, кон'юнктивальний мішок;
- накладання гірчичників на грудну клітку;
- годування тяжкохворих дітей;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань;
- техніка введення корової вакцини та вакцини проти краснухи;
- взяття мазка на стрептокок з-під язика;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) та реєстрація в журналі інфекційних захворювань.

20. Вітряна віспа. Епідемічний паротит. Менінгококова інфекція

Огляд хворих дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз клінічних симптомів, ознайомлення з лікарськими призначеннями та їх виконання. Ознайомлення з методикою введення вакцини проти паротиту. Догляд за хворими, туалет шкіри й слизових оболонок. Годування тяжкохворих. Накладання зігрівального компресу на привушні слинні залози. Виконання призначень лікаря, роздавання лікарських засобів, закапування крапель у ніс, очі, проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань.

Ознайомлення з методикою проведення спинномозкової діагностичної пункції та спостереження за дитиною після пункції. Взяття слизу з носової частини глотки для бактеріологічного дослідження на менінгокок. Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції.

Практичні навички:

- догляд за шкірою і слизовими оболонками;
- закапування крапель у ніс, очі;
- накладання зігрівальних компресів на привушні слинні залози;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій, внутрішньовенних вливань;
- техніка введення вакцини проти паротиту;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063);

- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.
- взяття мазка з носоглотки для бактеріологічного дослідження на менінгокок;
- допомога під час проведення спинномозкової діагностичної пункції;
- укладання дитини в ліжку після пункції та спостереження за нею;
- годування тяжкохворих дітей;
- роздавання лікарських засобів

21. Дизентерія. Кишкова колі-інфекція. Сальмонельоз. Поліомієліт Огляд хворих дітей. Оцінювання стану дітей.

Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз симптомів захворювань. Огляд випорожнень, їх оцінювання та реєстрація. Збирання випорожнень для бактеріологічного дослідження. Догляд за хворими. Годування дітей. Оральна та парентеральна регідратація. Виконання призначень лікаря: роздавання лікарських засобів, проведення ін'єкцій (підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних).

Клінічний аналіз навчальних історій хвороб. Демонстрація слайдів. Клінічна симптоматика захворювання. Догляд за дітьми. Заходи в осередку інфекції. Специфічна профілактика поліомієліту.

Практичні навички:

- збирання випорожнень для копрологічного та бактеріологічного дослідження;
- застосування регідратації;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань.
- догляд за хворими;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- проведення протиполіомієлітної імунізації;
- заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063).

22. Вірусні гепатити. СНІД (синдром набутого імунodefіциту)

Огляд хворих дітей. Оцінювання стану дітей. Ознайомлення з епідеміологічним анамнезом. Аналіз симптомів захворювання. Оцінювання кольору шкіри та слизових оболонок. Огляд сечі та випорожнень, їх оцінювання. Ознайомлення з правилами виписування реконвалесцентів. Участь у проведенні поточної дезінфекції. Розроблення плану профілактичних заходів в осередку інфекції. Активна імунізація проти гепатиту В, заповнення карти профілактичних щеплень (форма № 063-о) та іншої звітної документації.

Ознайомлення з клінічними проявами СНІДу, методами діагностики, доглядом хворих та профілактикою хвороби. Деонтологічні аспекти роботи з хворими.

Складання плану заходів внутрішньолікарняної профілактики поширення ВІЛ-інфекції. Складання рекомендацій профілактики СНІДу для медичного персоналу.

Практичні навички:

- взяття крові з вени для біохімічного дослідження;
- збирання сечі для визначення жовчних пігментів;
- проведення підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій та внутрішньовенних вливань;
- проведення поточної дезінфекції;
- заповнення термінового повідомлення в СЕС (форма № 058-о) і реєстрація в журналі інфекційних захворювань;
- методика введення вакцини проти гепатиту В.
- знання принципів особистої профілактики СНІДу;

Програма навчальної дисципліни
«НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В ПЕДІАТРІЇ»

1. Принципи надання невідкладної медичної допомоги дітям. Первинна серцево-легенева реанімація

Ознайомлення з організацією роботи відділення реанімації та інтенсивної терапії дитячої лікарні, функціонально-діагностичною апаратурою і лабораторним контролем за тяжкохворими.

Особливості обстеження стану дитини в екстремальній ситуації з метою виявлення ознак декомпенсації дихання (його відсутність, брадипное, патологічні типи дихання), кровообігу (характеристика пульсу: його відсутність, тахікардія, брадикардія, аритмія; шоківий індекс, ціаноз, мрамуровість шкіри, гіпостази) і ступеня пригнічення центральної нервової системи. Аналіз основних помилок, яких припускаються під час надання невідкладної допомоги дітям (на прикладі клінічних завдань). Деонтологічні помилки як одна з причин претензій до якості надання медичної допомоги.

Первинна серцево-легенева реанімація, особливості проведення її в дітей різного віку. Показання і протипоказання до проведення реанімації. Оволодіння методикою проведення первинної серцево-легеневої реанімації (на фантомі) у відповідній послідовності і ритмі, користуючись встановленими методиками.

Практичні навички:

- провести серцево-легеневу реанімацію у дітей різного віку;
- відновити прохідність верхніх дихальних шляхів;
- провести штучну вентиляцію легень;
- провести непрямий масаж серця;
- провести оксигенотерапію.

2. Асфіксія новонароджених. Внутрішньочерепна пологова

травма. Невідкладні стани в разі патології дихальної системи. Гостра дихальна недостатність

Клінічний аналіз історій новонароджених, які народилися у стані асфіксії. Оцінювання стану новонародженої дитини відповідно до загальноприйнятих стандартів. Показання до проведення і визначення обсягу заходів первинної реанімації новонародженого на догоспітальному етапі згідно з чинними наказами та інструкціями МОЗ України. Удосконалення методики відновлення прохідності дихальних шляхів, оксигенотерапії, штучної вентиляції легень та непрямого масажу серця (на фантомі).

Обстеження новонароджених з внутрішньочерепною пологовою травмою. Виявлення симптомів ушкодження центральної нервової системи: синдрому підвищеної нервово-рефлекторної збудливості, гідроцефального синдрому, судомного синдрому, синдрому рухових порушень, синдрому вегетативних дисфункцій. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги під час судом.

Забезпечення режиму кувету, годування дітей через зонд. Застосування міхура з льодом. Оксигенотерапія.

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей, в основі захворювань яких лежить синдром гострої дихальної недостатності. Оцінювання стану дитини, ступеня дихальної недостатності. Спостереження за життєво важливими функціями організму. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі.

Практичні навички:

- провести серцево-легеневу реанімацію новонародженої дитини;
- відновити прохідність верхніх дихальних шляхів;
- провести непрямий масаж серця;
- провести оксигенотерапію;
- підрахувати частоту дихання та пульсу;
- застосовувати міхур з льодом;
- надати невідкладну медичну допомогу у випадку гострої дихальної недостатності на догоспітальному етапі

3. Напад бронхіальної астми. Астматичний стан. Стенозувальний ларинготрахеобронхіт

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей з нападом ядухи та астматичним станом. Виявлення факторів ризику розвитку астматичного стану. Оцінювання стану хворого на підставі даних суб'єктивного та об'єктивного обстеження. Спостереження в динаміці за перебігом клінічних симптомів у процесі терапії. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Догляд за дитиною під час кашлю та задишки. Правила користування дозуючим аерозольним інгалятором.

Напад бронхіальної астми у дітей раннього віку: особливості симптоматики та невідкладної допомоги.

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей зі

стенозувальним ларинготрахеобронхітом. Визначення ступеня стенозу гортані на підставі скарг і даних об'єктивного обстеження пацієнта. Проведення диференційної діагностики вірусного та бактеріального (дифтерійного) крупів. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі відповідно до ступеня стенозу гортані. Відпрацювання методик конікотомії та трахеостомії з урахуванням анатомо-фізіологічних особливостей органів дихання дитини. Догляд за дітьми під час кашлю та задишки.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу під час нападу бронхіальної астми та астматичного стану на догоспітальному етапі;
- надати невідкладну медичну допомогу дитині зі стенозувальним ларинготрахеобронхітом на догоспітальному етапі;
- підрахувати частоту дихання;
- провести оксигенотерапію;
- вміти користуватись дозуючим аерозольним інгалятором;
- відновити прохідність верхніх дихальних шляхів;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції.

4. Гостра судинна недостатність. Гостра серцева недостатність

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей з гострою судинною недостатністю: непритомністю (синкопальний стан, зомління), колапсом. Визначення провідного патологічного синдрому та ступеня його тяжкості на підставі аналізу даних суб'єктивного, об'єктивного, лабораторного та інструментального методів обстеження і врахування анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму. Спостереження за життєво важливими функціями організму, заповнення медичної документації (листка основних показників).

Удосконалення елементів догляду за тяжкохворою дитиною: підрахування частоти пульсу, вимірювання артеріального тиску, подання кисню різними методами, здійснення догляду за носовими ходами, ротовою порожниною, шкірою, очима. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі.

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей, в основі захворювань яких лежить синдром гострої серцевої недостатності (лівошлуночкова, правошлуночкова, тотальна). Визначення механізму розвитку окремих видів серцевої недостатності, зокрема задухо-ціанотичного нападу як типового ускладнення вад Фалло. Оцінювання стану хворого на підставі даних суб'єктивного та об'єктивного обстеження. Спостереження за життєво важливими функціями організму

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу дитині з гострою судинною недостатністю на догоспітальному етапі;

- надати невідкладну медичну допомогу дитині з гострою серцевою недостатністю на догоспітальному етапі;
- підрахувати частоту пульсу і дихання;
- виміряти артеріальний тиск;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- провести оксигенотерапію.

5. Гострі алергійні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Кропивниця. Ангіоневротичний набряк. Поліморфна еритема

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей з анафілактичним шоком (в анамнезі). Виявлення на підставі суб'єктивного обстеження пацієнта чинників, які спричинили даний стан. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Розрахунок доз медикаментозних засобів відповідно до перебігу захворювання, маси тіла, віку дитини. Особливості догляду та дієтотерапії.

Ознайомлення з методами профілактики анафілактичного шоку та інших гострих алергійних реакцій.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу в разі гострих алергійних реакцій загального типу на догоспітальному етапі;
- накласти трубчастий гумовий джгут;
- застосувати міхур з льодом;
- розрахувати дози фармакологічних засобів;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції.

6. Коматозні стани. Гіперглікемічна кома. Гіпоглікемічна кома. Ацетонемічна (недіабетична) кома

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей, що перебувають у коматозних станах. Оцінювання тяжкості перебігу коми за шкалою Глазго. Збирання скарг та анамнезу у хворої дитини з метою встановлення чинників, які спричинили даний стан. Оцінювання стану пацієнта на підставі даних суб'єктивного, об'єктивного та лабораторного методів обстежень. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Удосконалення методики експрес-діагностики глюкози та кетонових тіл у сечі. Особливості вибору препаратів інсуліну, розрахунок доз, шляхів введення під час коматозних станів. Транспортування хворих до реанімаційного відділення дитячої лікарні.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу під час коматозних станів на догоспітальному етапі;
- розрахувати дози інсуліну;
- провести експрес-діагностику глюкози та кетонових тіл у сечі;
- виконувати внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції.

7. Порушення електролітного обміну. Кишковий токсикоз з

ексикозом

Показ дітей та клінічний аналіз історій хвороб з кишковим токсикозом. Збирання анамнезу у матері хворої дитини. Оцінювання стану хворої дитини. Виявлення ознак кишкового токсикозу, симптомів гіповолемічного шоку. Визначення ступеня ексикозу (легкий, середній, тяжкий) і його типу (ізотонічний, гіпертонічний, гіпотонічний). Спостереження за життєво важливими функціями організму. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Проведення оральної і парантеральної регідратаційної та дезінтоксикаційної терапії. Догляд за хворим під час блювання.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу дитині з кишковим токсикозом,
- провести розрахунок рідини на добу дитині з кишковим токсикозом;
- промити шлунок дітям різного віку;
- застосувати газовивідну трубку;
- застосувати очисну клізму;
- визначити добовий діурез;
- виконувати внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- провести оральну регідратацію;
- доглядати за дитиною під час блювання;
- збирати кал для копрологічного дослідження;
- збирати кал для бактеріологічного дослідження.

8. Геморагічний синдром. Гостра ниркова недостатність

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей з геморагічним синдромом. Виявлення симптомів, що вказують на джерело кровотечі, симптомів геморагічного шоку. Встановлення причин кровотечі. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі залежно від характеру кровотечі (носової, шлунково-кишкової, легеневої), геморагічного синдрому при гемофілії, тромбоцитопенічній пурпурі, геморагічному васкуліті. Особливості транспортування хворих до лікувального закладу.

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб дітей із синдромом гострої ниркової недостатності. Аналіз причин розвитку загрозливого для життя дитини стану за даними анамнезу захворювання (преренальні, ренальні, постренальні). Визначення стадії гострої ниркової недостатності на підставі даних об'єктивного обстеження та лабораторних методів дослідження. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Спостереження за життєво важливими функціями організму дитини, заповнення медичної документації. Поняття про гемодіаліз, плазмаферез.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу при геморагічному синдромі на догоспітальному етапі;
- надати невідкладну медичну допомогу при гострій нирковій недостатності на догоспітальному етапі;
- провести передню тампонаду носа;
- підрахувати частоту пульсу;
- виміряти артеріальний тиск;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- застосувати міхур з льодом для гемостазу;
- визначити водний баланс, добовий і погодинний діурез;
- зібрати сечу у дітей різних вікових груп для лабораторних аналізів.

9. Гіпертермічний синдром. Судомний синдром

Показ хворих та клінічний аналіз історій хвороб (навчальних) з гіпертермічним синдромом. З'ясування причин виникнення гарячки, стадії та клінічної форми (червоної, білої). Визначення групи ризику дітей за розвитком ускладнень при гарячці. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги дитині з гіпертермічним синдромом. Особливості невідкладної допомоги при білій формі гарячки. Догляд за хворими з гарячкою.

Показ дітей із судомним синдромом або дітей, в анамнезі яких спостерігався даний стан. Виявлення на підставі суб'єктивного обстеження пацієнта етіотропних чинників. Визначення характеру судом (тонічні, клонічні, клоніко-тонічні), з'ясування стану свідомості хворого, показників життєво важливих функцій організму. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Особливості надання невідкладної медичної допомоги при судамах на тлі спазмофілії, гіпертермічних (фебрильних), афективно-респіраторних судом. Догляд за хворими із судамами.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу дитині з гіпертермічним синдромом на догоспітальному етапі;
- надати невідкладну медичну допомогу хворому із судомним синдромом на догоспітальному етапі;
- вимірювати температуру тіла та реєструвати її;
- розрахувати дози фармакологічних засобів;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- застосувати міхур з льодом для гемостазу.
- відновити прохідність дихальних шляхів;
- провести оксигенотерапію.

10. Інфекційно-токсичний шок. Харчові токсикоінфекції

Ознайомлення з організацією роботи відділення реанімації та інтенсивної терапії дитячої інфекційної лікарні. Особливості госпіталізації хворих у відділення.

Показ та клінічний аналіз історій хвороб дітей із симптомами інфекційно-токсичного шоку. Визначення ступеня його тяжкості. Виявлення характерної клінічної симптоматики інфекційно-токсичного шоку при менінгококцемії, ознак ДВЗ-синдрому. Оцінювання стану хворого на підставі даних суб'єктивного, об'єктивного та лабораторних методів обстежень. Спостереження за життєво важливими функціями організму, заповнення медичної документації. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Особливості невідкладної допомоги при менінгококцемії.

Показ дітей та клінічний аналіз історій хвороб з харчовими токсикоінфекціями. На підставі суб'єктивного обстеження пацієнта з'ясування чинників, які спричинили даний стан. Оцінювання стану хворої дитини. Виявлення ознак кишкового токсикозу з ексикозом, парезу кишок, симптомів гіповолемічного шоку. Визначення ступеня ексикозу (легкий, середній, тяжкий) і його типу (ізотонічний, гіпертонічний, гіпотонічний). Спостереження за життєво важливими функціями організму. Засвоєння схем надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі. Проведення оральної і парантеральної регідратаційної та дезінтоксикаційної терапії. Догляд за хворим під час блювання.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу у разі інфекційно-токсичного шоку на догоспітальному етапі;
- надати невідкладну медичну допомогу у випадку харчових токсикоінфекцій на догоспітальному етапі;
- підрахувати частоту дихання і пульсу;
- провести оксигенотерапію;
- розрахувати дози фармакологічних засобів;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- промити шлунок дітям різного віку;
- застосувати газовивідну трубку;
- застосувати очисну клізму;
- взяти блювотні маси і промивні води шлунка для дослідження;
- визначити добовий діурез.

11. Гострі отруєння

Показ та клінічний аналіз історій хвороб дітей, які перебувають на лікуванні у токсикологічному центрі (відділенні реанімації та інтенсивної терапії) з гострими отруєннями. Збирання анамнезу в потерпілої дитини на

предмет виявлення отруйної речовини, дози, шляхів проникнення її в організм. Визначення періоду розвитку гострого отруєння, ступеня порушення функцій життєво важливих органів. Загальні принципи надання невідкладної медичної допомоги на догоспітальному етапі (видалення отруйної речовини, антидотна та симптоматична терапія). Проведення форсованого діурезу. Засвоєння основних антидотів та фармакологічних антагоністів, які застосовують під час отруєнь, показання і способи їх застосування. Вимоги до оформлення медичної документації (юридичний аспект проблеми)

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу під час гострих отруєнь на догоспітальному етапі;
- промити шлунок;
- застосувати газовивідну трубку;
- застосувати очисну клізму;
- виконувати внутрішньом'язові, внутрішньовенні, підшкірні ін'єкції;
- підрахувати частоту пульсу, дихання;
- виміряти артеріальний тиск,
- взяти блювотні маси і промивні води шлунка для дослідження.

12. Екзогенні фізичні ураження. Укуси отруйних тварин і комах

Аналіз клінічних ситуацій нещасних випадків: утоплення, електротравма, термічний та хімічний опіки, тепловий удар, відмороження; укуси отруйних тварин і комах.

Оцінювання стану життєво важливих функцій та визначення обсягу реанімаційних заходів на догоспітальному етапі.

Особливості проведення серцево-легеневої реанімації у разі утоплення, електротравми. Ознайомлення з показаннями, протипоказаннями. Транспортування потерпілих у лікувальні заклади. Вимоги до оформлення медичної документації.

Практичні навички:

- надати невідкладну медичну допомогу в разі екзогенних фізичних уражень на догоспітальному етапі;
- надати невідкладну медичну допомогу в разі укусів отруйними тваринами та комахами;
- провести первинну серцево-легеневу реанімацію;
- накласти асептичну пов'язку;
- провести оксигенотерапію.

4. Програма навчальної дисципліни

«АКУШЕРСТВО»

1. Організація акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні. Профілактика захворювань в акушерських стаціонарах. Жіночий таз.

Санітарно-гігієнічний режим пологового будинку, різні способи миття рук, санітарна обробка роділь.

Вимірювання зовнішніх розмірів таза, діагональної кон'югати. Вимірювання на вагітній зовнішніх розмірів таза, індексу Соловйова, розрахунок справжньої кон'югати.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- підготовка рук до приймання пологів;
- санітарне оброблення роділлі в санпропускнику;
- вимірювання зовнішніх розмірів таза;
- вимірювання індексу Соловйова;
- вимірювання діагональної кон'югати на фантомі;
- визначення справжньої кон'югати.

2. Фізіологія вагітності. Діагностика вагітності.

Збирання анамнезу, огляд вагітних, вимірювання зовнішніх розмірів таза, висоти стояння дна матки та окружності живота, вислуховування серцебиття плода.

Визначення терміну вагітності, дати декретної відпустки та пологів.

Визначення положення, позиції та передлежання плода. Патронаж вагітних.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- вимірювання окружності живота;
- вимірювання висоти стояння дна матки;
- вислуховування серцебиття плода;
- визначення положення, позиції, передлежання плода;
- заповнення патронажного листка.

3. Пологи, перебіг та ведення.

Методика акушерського обстеження, біомеханізм пологів при передньому та задньому видах потиличного передлежання, прийом пологів на фантомі, проведення первинного туалету новонародженого на ляльці, визначення на фантомі ознак відшарування плаценти та проведення методики активного ведення III періоду пологів.

Санітарне оброблення роділь, спостереження за їх загальним станом, вислуховуванням серцебиття плода, динамікою пологових сил, надання ручної допомоги при нормальних пологах.

Визначення ознак відокремлення посліду. Визначенні цілості плаценти,

крововтрати під час пологів, проведенні первинного туалету новонародженого.

Практичні навички:

- відпрацювання біомеханізму пологів при передньому та задньому видах потиличного передлежання;
- підрахунок і оцінювання переймів;
- зовнішнє акушерське обстеження;
- вислуховування серцебиття плода;
- приймання пологів на фантомі.
- оцінювання крововтрати під час пологів;
- огляд посліду на цілість;
- проведення первинного туалету новонародженого;
- активне ведення III періоду пологів.

4. Фізіологічний післяпологовий період. Післяпологові септичні захворювання.

Огляд пологових шляхів.

Обстеження породіль, проведенні туалету породіль, догляд за швами на промежині.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- огляд пологових шляхів на фантомі;
- проведення туалету породіль;
- проведення догляду за швами на промежині.

5. Невиношування та переносування вагітності. Аномалії пологової діяльності.

Проведення штучних абортів, обстеженням вагітних з невиношуванням і переносуванням.

Спостерігання за роділлями з патологією пологової діяльності.

Методи стимуляції пологової діяльності.

Практичні навички:

- підготовка набору інструментів для штучного переривання вагітності;
- контроль та оцінювання пологової діяльності;
- визначення розкриття маткового вічка зовнішніми способами (за контракційним кільцем, за методом Роговіна).

6. Кровотечі під час вагітності, пологів та в післяпологовий період. Пологові травми.

Виявлення жінок із чинниками ризику виникнення кровотеч, обстеженням вагітних із передлежанням плаценти, передчасним відшаруванням нормально розташованої плаценти.

Спостерігання за веденням III періоду пологів та раннього післяпологового, накладання швів при травмах пологових шляхів, проведення контролю крововтрати.

Техніка ручного відокремлення плаценти та ручного обстеження порожнини матки, техніка накладання та зняття швів на муляжах.

Практичні навички:

- ручне відділення плаценти на фантомі;
- контроль та оцінювання об'єму крововтрати;
- активне ведення III періоду пологів на фантомі;
- проведення епізіотомії, перинеотомії (на фантомі);
- огляд шийки матки за допомогою дзеркал (на фантомі);
- зашивання розривів промежини (на фантомі).

7. Вузький таз. Неправильні положення плода.

Форми вузького таза.

Обстеження вагітних, вимірювання розміру таза й оцінювання їх.

Діагностика неправильних положень плода, принципи та методи коригувальної гімнастики.

Особливості пологів.

Біомеханізм пологів при різних формах вузького таза.

Практичні навички:

- визначення ознаки Вастена, Цангенмейстера;
- вимірювання зовнішніх розмірів таза;
- визначення справжньої кон'югати;
- вимірювання індексу Соловйова;
- діагностика неправильних положень плода.

8. Тазові передлежання плода. Розгинальні вставлення голівки плода.

Діагностика тазових передлежань плода та принципи і методи коригувальної гімнастики.

Біомеханізм пологів при тазових передлежаннях, ручна допомога при суто сідничних і ножних передлежаннях, класична ручна допомога.

Ведення пологів у разі тазових передлежань.

Практичні навички:

- біомеханізм пологів при тазовому передлежанні;
- надання ручної допомоги в разі суто сідничних і ножних передлежань, класичної ручної допомоги (на фантомі);
- проведення зовнішнього акушерського обстеження;
- проведення піхвового обстеження на фантомі та діагностики розгинальних вставлень.

9. Гестози вагітних. Екстрагенітальна патологія і вагітність.

Обстеження вагітних із гестозами, принципи лікування ранніх і пізніх гестозів.

Спостереження і догляд за вагітними та роділлями з екстрагенітальною патологією.

Надання допомоги вагітним із тяжкими формами пізніх гестозів,

заповнювання листка інтенсивного спостереження.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- визначення білка в сечі;
- складання плану ведення вагітної із захворюваннями серцево-судинної системи;
- складання плану ведення пологів у роділлі з резус-негативною кров'ю.

10. Багатоплідна вагітність. Акушерські операції.

Методи діагностики багатоплідної вагітності, історії пологів у разі багатоплідної вагітності.

Складання наборів інструментів.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- зовнішнє акушерське обстеження;
- вислуховування серцебиття плода;
- підготовка набору інструментів для штучного аборту;
- підготовка набору інструментів для плодоруйнівних операцій.

Програма навчальної дисципліни

«ГІНЕКОЛОГІЯ, РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я

ТА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї»

1. Методика обстеження гінекологічних хворих.

Обстеження гінекологічних хворих — збирання анамнезу, проведення загального об'єктивного обстеження та спеціальних методів обстеження, проведенні апаратних та інструментальних методів обстеження.

Інструменти для зондування порожнини матки, фракційного діагностичного вишкрібання, біопсії, пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви. Апаратні методи обстеження гінекологічних хворих: УЗО, кольпоскопія.

Проведення малих гінекологічних операцій. Методи стерилізації гінекологічних інструментів.

Медична документація.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- збирання анамнезу;
- огляд статевих органів;
- дзеркальний огляд;
- бімануальне обстеження;
- підготовка наборів інструментів для: зондування порожнини матки,

- роздільного вишкрібання порожнини матки, пункції черевної порожнини через заднє склепіння, для біопсії шийки матки;
- збирання, зберігання та відправлення матеріалу для гістологічного дослідження;
  - оформлення паспортної частини медичної карти стаціонарного хворого/Ф, медичної картки амбулаторного хворого/Ф0-25/0, контрольної картки диспансерного спостереження/Ф030/0 статистичного талону /Ф025-2/0;
  - підготовки жінки до УЗО.

2. Менструальний цикл та його порушення.

Обстеження пацієток з різними формами порушення менструального циклу, догляд за ними.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- вимірювання базальної температури;
- підготовка жінки та інструментів до роздільного вишкрібання слизової оболонки шийки і тіла матки;
- надання невідкладної долікарської допомоги при дисфункціональних маткових кровотечах;
- підготовки жінки до УЗО.

3. Неправильні положення та аномалії розвитку жіночих статевих органів.

Обстеження хворих з аномаліями статевих органів та неправильним положенням матки, методи консервативного та оперативного лікування, догляд за хворими після операції.

Виконання лікарських призначень.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- гінекологічне обстеження пацієток за допомогою дзеркал, бімануального обстеження;
- підготовка жінки до УЗО.

4. Неспецифічні запальні захворювання жіночих статевих органів.

Обстеження хворих із запальними захворюваннями жіночих статевих органів.

Догляд за пацієтками із запальними захворюваннями жіночих статевих органів. Збирання піхвового вмісту на бактеріоскопічне та бактеріологічне дослідження.

Навички з проведення піхвових спринцювань, уведення піхвових тампонів і порошкоподібних лікарських засобів.

Розв'язування ситуаційних задач.

Санітарно-освітня робота.

Практичні навички:

- взяття матеріалу для бактеріоскопічного дослідження;

- оформлення направлень до лабораторії;
- проведення піхвової ванночки, піхвового спринцювання;
- уведення в піхву тампона;
- уведення в піхву порошкоподібних лікарських засобів.

5. Специфічні запальні захворювання жіночих статевих органів.

Обстеження хворих із запальними захворюваннями, що передаються статевим шляхом. Методи діагностики, принципи лікування та визначення критерію вилікування.

Збирання піхвового вмісту на бактеріоскопічне та бактеріологічне дослідження та крові для імуноферментного, серологічного методів. Навички з уведення піхвових тампонів і порошкоподібних лікарських засобів.

Догляд за хворими з генералізованими формами інфекції.

Розв'язування ситуаційних задач.

Санітарно-освітня робота.

Практичні навички:

- взяття мазків для бактеріоскопічного та бактеріологічного дослідження;
- проведення піхвової ванночки, піхвового спринцювання;
- уведення в піхву тампона.

6. Доброякісні пухлини жіночих статевих органів.

Обстеження хворих із доброякісними пухлинами жіночих статевих органів та догляд за ними.

Асистування лікарю під час проведення малих гінекологічних операцій.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- підготовка пацієнтки до УЗО;
- підготовка набору інструментів для роздільного діагностичного вишкрібання матки;
- взяття мазків на онкоцитологічне дослідження;
- оформлення та відправлення матеріалу на гістологічне дослідження.

7. Фонові та передракові захворювання зовнішніх статевих органів.

Методи лікування фонових і передракових захворювань, особливості диспансерного спостереження за хворими із цією патологією.

Обстеження хворих із фоновими і передраковими захворюваннями зовнішніх статевих органів і догляд за ними.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- підготовка набору інструментів для біопсії шийки матки;
- взяття мазків на онкоцитологічне дослідження;
- оформлення та спрямування матеріалу на гістологічне дослідження.

8. Злоякісні захворювання жіночих статевих органів.

Методи діагностики онкологічних захворювань — онкоцитологічний, розширена кольпоскопія, прицільна біопсія, гістероскопія; методи лікування — оперативний, променеви́й, хіміотерапевтичний.

Обстеження пацієнток. Догляд за хворими. Допомога лікареві під час проведення малих гінекологічних операцій.

Розв'язування ситуаційних задач.

Проведення санітарно-освітньої роботи.

Практичні навички:

- взяття мазків на онкоцитологічне дослідження;
- оформлення та відправлення матеріалу на гістологічне дослідження;
- підготовка набору інструментів для аспіраційної біопсії, біопсії шийки матки;
- участь у проведенні онкопрофоглядів та санітарно-освітньої роботи;
- підготовка набору інструментів для фракційного діагностичного вишкрібання порожнини матки.

9. Невідкладна допомога в гінекології.

Обстеження хворих з ознаками гострого живота, маткової кровотечі, травмами. Методи надання першої допомоги жінкам, які потребують невідкладної гінекологічної допомоги. Догляд за хворими.

Практичні навички:

- підготовка набору інструментів для проведення пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви;
- підготовка набору інструментів для вишкрібання порожнини матки;
- проведення тампонади піхви (на фантомі).

10. Консервативні та оперативні методи лікування гінекологічних хворих і догляд за ними.

Особливості деонтології у гінекологічному відділенні. Виконання призначення лікаря: ін'єкції, внутрішньовенні краплинні введення лікарських розчинів, виконання піхвових ванночок, спринцювань, уведення в піхву тампонів, зігрівальних компресів, застосування міхура з льодом.

Показання і обсяг обстеження хворих для планових і ургентних операцій. Підготовка хворих до великих і малих операцій.

Методи знеболювання в гінекології.

Підготовка перев'язувального та шовного матеріалу. Стерилізація наборів інструментів для гінекологічних операцій.

Догляд за післяопераційними хворими.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- введення в піхву тампона;
- проведення піхвових ванночок;
- проведення піхвових спринцювань;
- підготовка жінок до гінекологічних операцій.

Програма навчальної дисципліни

«НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В АКУШЕРСТВІ ТА ГІНЕКОЛОГІЇ»

1. Невідкладна медична допомога під час пологів поза лікувальним закладом

Обстеження роділь, визначення терміну вагітності й дати пологів.

Оцінювання стану роділлі, визначення й оцінювання характеру пологової діяльності, визначення членорозміщення плода та просування голівки плода, вислуховування та оцінювання серцебиття плода.

Алгоритм під час проведення пологів поза лікувальним закладом. Приймання пологів на фантомі, активне ведення третього періоду пологів, оцінювання ознак відокремлення плаценти, огляд посліду на цілість.

Практичні навички:

- підрахунок та оцінювання переймів;
- зовнішнє акушерське обстеження;
- вислуховування серцебиття плода;
- ознаки відокремлення посліду;
- приймання пологів на фантомі;
- оцінювання крововтрати під час пологів;
- активне ведення третього періоду пологів;
- огляд посліду на цілість.

2. Невідкладна медична допомога при патологічних пологах

Обстеження вагітних і роділь з вузьким тазом, тазовим передлежанням плода, поперечним і косим положенням плода, багатоплідною вагітністю.

Діагностика тазового передлежання, прийоми розгинального вставлення голівки плода, приймання пологів на фантомі в разі неправильних передлежань та вставлень плода.

Практичні навички:

- зовнішнє акушерське обстеження;
- вислуховування серцебиття плода;
- діагностика неправильних положень плода;
- складання планів ведення вагітності з поперечним положенням плода, розгинальним вставленням голівки;
- вимірювання розмірів таза;
- проведення ручної допомоги в разі сідничного передлежання (на фантомі).
- визначення ознак Вастена, Цангенмейстера;
- проведення класичної ручної допомоги (на фантомі);

3. Невідкладна медична допомога при тяжких формах пізніх гестозів

Проведення огляду вагітних з прееклампсією, еклампсією.

Диференціювання різних клінічних форм пізніх гестозів.

Інтенсивна терапія за тяжких форм гестозу.

Особливості надання першої допомоги в умовах ФАПу, швидкої медичної допомоги.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- уведення роторозширювача;
- застосування язикотримача;
- подавання рауш-наркозу;
- схема надання невідкладної медичної допомоги при тяжких формах пізніх гестозів.

4. Невідкладна медична допомога при кровотечах під час вагітності

Обстеження вагітних з передлежанням плаценти, вагітних з перериванням вагітності, з трофобластичними захворюваннями, передчасним відшаруванням нормально розташованої плаценти.

Практичні навички:

- складання набору інструментів для вишкрібання порожнини матки;
- складання схем надання допомоги при масивній кровотечі;
- визначення фактичної крововтрати;
- проведення амніотомії (на фантомі).

5. Невідкладна медична допомога при кровотечах під час пологів

Спостереження за веденням III періоду патологічних пологів при порушенні відділення та виділення посліду.

Складання плану послідовної невідкладної медичної допомоги при кровотечах.

Практичні навички:

- ознаки відділення плаценти;
- активне ведення III періоду пологів;
- надання невідкладної допомоги при кровотечах в III період пологів;
- ручне відшарування плаценти;
- ручна ревізія порожнини матки.

6. Невідкладна медична допомога при кровотечах у післяпологовий період

Спостереження за веденням післяпологового періоду при порушенні скоротливої діяльності матки та механізму тромбоутворення.

Розрахунок фізіологічної та патологічної крововтрати під час пологів та правила відновлення об'єму крові.

Наданням невідкладної медичної допомоги.

Практичні навички:

- зовнішній масаж матки;
- перетискання черевної аорти;
- ручне обстеження порожнини матки;
- масаж матки на кулаці.

7. Невідкладна допомога в разі пологового травматизму

Причини, які можуть призвести до травм пологових шляхів, розриву матки. Розпізнавання ступенів тяжкості пологової травми. Роль фельдшера в різних випадках.

Надання невідкладної медичної допомоги в разі пологового травматизму.

Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- проведення епізіотомії, перинеотомії (на фантомі);
- огляд шийки матки за допомогою дзеркал (на фантомі);
- проведення тампонади піхви;
- зашивання розривів шийки матки (на фантомі);
- зашивання розривів промежини (на фантомі);
- схема невідкладної медичної допомоги в разі загрози розриву матки.

8. Невідкладна медична допомога при дистрес-синдромі у плода

Методи діагностики та невідкладної медичної допомоги при дистрес-синдромі у плода. Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- оцінювання новонародженого за шкалою Апгар;
- оцінювання новонародженого за шкалою Сільвермана.

9. Невідкладна медична допомога при позаматковій вагітності

Огляд та обстеження хворих з позаматковою вагітністю в гінекологічному відділенні. Розв'язування ситуаційних задач.

Тактика фельдшера в разі підозри на позаматкову вагітність.

Практичні навички:

- підготовка інструментів для пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви;
- схема невідкладної медичної допомоги при порушеній позаматковій вагітності.

10. Невідкладна медична допомога у випадку гострого живота в гінекології

Огляд та обстеженні хворих з апоплексією яєчника, перекрутом ніжки кістоми яєчника.

Оперативні втручання при екстремальних ситуаціях у гінекології.

Надання невідкладної допомоги у випадку гострого живота в гінекології.

Практичні навички:

- складання схема невідкладної допомоги у випадку гострого живота в гінекології;
- підготовка інструментів для пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви.

11. Невідкладна медична допомога при профузних маткових кровотечах і травмах статевих органів

Клінічна картина та методи невідкладної медичної допомоги при профузних маткових кровотечах унаслідок міоми, раку тіла та шийки матки, порушеннях оваріо-менструального циклу, надання долікарської допомоги.

Методи невідкладної медичної допомоги при травмах статевих органів.

Практичні навички:

- підготовка інструментів для вишкрібання порожнини матки;
- проведення тампонади піхви.

12. Невідкладна медична допомога при перитоніті та пельвіоперитоніті

Клінічна картина та методи лікування перитоніту, надання невідкладної медичної допомоги хворим. Розв'язування ситуаційних задач.

Практичні навички:

- підготовка інструментів для пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви.

5. Програма навчальної дисципліни

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

(розділ «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»)

Контроль рівня оволодіння навчальним матеріалом з дисципліни, рівня сформованості ключових та професійних компетенцій здійснюється шляхом вирішення ситуаційних задач

Зразок ситуаційної задачі.

У фізіотерапевтичному відділенні обласної лікарні за добу проводять до 150 процедур. Під час виконання своїх обов'язків (приготування настоїв лікувальних трав для хворих) медична сестра відділення отримала опіки шкіри 1 ступеня.

1. Визначте вид нещасного випадку та основні етапи розслідування нещасного випадку в закладі охорони здоров'я.

2. Наведіть перелік документів, які потрібно заповнити в цьому випадку.

3. Яких заходів слід вжити щодо профілактики нещасних випадків і професійних захворювань, а також травматизму серед медичних працівників?

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці

Законодавча та нормативна база України про охорону праці. Основні положення закону України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України в галузі охорони праці; Заходи адміністративної та дисциплінарної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.

Вміти використовувати статті Конституції України, закону «Про охорону праці» та інших законодавчих актів для створення здорових і безпечних умов праці працівників.

Тема 2. Організація охорони праці в медичних закладах

Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієнічних умов праці та виробничого середовища Наказ МОЗ України № 268 від 30.09.1994 р. «Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я» Права й обов'язки працівників служби охорони праці.

Вміти: застосовувати основні форми організації та управління охороною праці медичних працівників, планувати заходи з охорони праці, формувати культуру безпеки праці; виявляти, оцінювати та зменшувати ризики небезпечних подій; розробляти інструкції з питань охорони праці для медичних працівників; проводити навчання та перевірку знань з охорони праці.

Тема 3. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці

Зміст і завдання гігієни праці. Фізіологічна класифікація видів трудової діяльності. Характеристика основних класів умов праці.

Вміти визначати клас умов праці.

Тема 4. Професійні шкідливості

Основні професійні шкідливості, що впливають на організм медичних працівників у процесі виконання професійної діяльності. Класифікація праці медичних працівників.

Вміти: аналізувати та оцінювати шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища, що діють на медичних працівників під час виконання ними професійних обов'язків; визначати шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища безпосередньо на робочому місці працівників сфери охорони здоров'я та давати їм гігієнічну оцінку.

Тема 5. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників

Класифікація шкідливих і небезпечних чинників. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу за наказом МОЗ № 248 від 08.04.2014 р. Шкідливі та небезпечні чинники праці медичних працівників різних спеціальностей. Професійні хвороби, що можуть виникати внаслідок негативного впливу шкідливих і небезпечних чинників праці.

Вміти: оцінювати показники важкості, напруженості, шкідливості та небезпечності праці медичних працівників згідно з гігієнічною класифікацією праці; аналізувати й оцінювати шкідливі й небезпечні чинники праці медичних працівників різних спеціальностей; аналізувати й оцінювати зміни в стані здоров'я медичного працівника, зумовлені впливом шкідливих і небезпечних чинників праці; розробляти заходи щодо раціоналізації режиму праці та відпочинку; планувати заходи, спрямовані на дотримання здорового способу життя та особистої гігієни й адекватно впроваджувати їх у практику охорони здоров'я.

Тема 6. Нещасні випадки та аварії в закладах охорони здоров'я, їх розслідування та облік

Законодавча та нормативна бази України з питань розслідування нещасних випадків на виробництві та в побуті. Порядок розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Перелік обставин, в умовах яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний із виробництвом (страховий випадок). Перелік обставин, в умовах яких нещасний випадок не визнається таким, що пов'язаний із виробництвом. Перелік нещасних випадків, що підлягають спеціальному розслідуванню. Порядок створення повідомлення про нещасні випадки та аварії. Органи, заклади та особи, що залучаються до розслідування (склад комісій). Форми та зміст основних документів, що складаються під час розслідування, їх ведення та облік.

Вміти складати екстрене повідомлення про звернення потерпілого в разі настання нещасного випадку на виробництві.

Тема 7. Гігієна та охорона праці в медичних закладах

Основні принципи й підходи (стратегії) до створення безпеки в закладах охорони здоров'я. Гігієнічні вимоги до проектування та будівництва закладів охорони здоров'я. Вплив шкідливих і небезпечних чинників

виробничого середовища, що діють на медичних працівників у структурних підрозділах закладів охорони здоров'я. Заходи та засоби щодо зменшення несприятливої дії виробничих чинників на організм медичного працівника в окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я.

Вміти: аналізувати й оцінювати можливість негативного впливу шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища, що діють на медичних працівників у структурних підрозділах закладів охорони здоров'я; брати участь у розробленні та узгоджувати плани проведення профілактичних заходів з відповідними планами розвитку територіальних, адміністративних і виробничих одиниць.

Тема 8. Охорона праці в окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я

Охорона праці медичного персоналу в різних структурних підрозділах в галузі охорони здоров'я. Зв'язок між станом здоров'я медичних працівників в окремих структурних підрозділах закладів охорони здоров'я та впливом небезпечних і шкідливих виробничих чинників. Основні нормативні документи, які регламентують питання охорони праці в структурних підрозділах закладів охорони здоров'я. Порядок проведення медичних оглядів медичних працівників.

Вміти: оцінити дотримання вимог охорони праці медичного персоналу в різних структурних підрозділах закладів охорони здоров'я; застосовувати заходи й засоби, що забезпечують реалізацію вимог охорони праці медичних працівників персоналу в різних структурних підрозділах закладів охорони здоров'я; обґрунтовувати проведення запобіжних заходів згідно з основами чинного законодавства України.

Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників

Основи законодавства України в галузі гігієни та охорони праці Санітарно-гігієнічні вимоги до планування, режиму експлуатації та організації санітарно-протиепідемічного режиму закладів охорони здоров'я. Заходи щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій як складової охорони праці в медицині. Поняття про «виробничу аварію» та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань. Соціальний і правовий захист людей, інфікованих ВІЛ.

Вміти: використовувати засоби індивідуального захисту для запобігання потраплянню біологічного матеріалу від пацієнта до організму медичного працівника; обґрунтовувати та впроваджувати оздоровчі

санітарно-гігієнічні та санітарно-протиепідемічні заходи щодо безпечних умов праці.

Тема 10. Основи виробничої безпеки медичних працівників

Основи виробничої безпеки в закладах охорони здоров'я. Правила безпечної експлуатації електричного обладнання в закладах охорони здоров'я.

Патологічні зміни в організмі, які виникають унаслідок дії електричного струму. Основні засоби й заходи щодо забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Особливості дотримання правил пожежної безпеки в закладах охорони здоров'я.

Вміти: організувати заходи протипожежної та електробезпеки в закладах охорони здоров'я; пояснити наслідки дії електричного струму на організм людини; виконувати правила пожежної безпеки та використовувати первинні засоби пожежогасіння.

Рекомендована література та джерела

Підручники

1. Внутрішні хвороби : у 2 ч. Ч. 1. Розділи 1–8 : підручник / Л. В. Глушко та ін. 2-ге вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2022. 584 с. + 6 с. кол. вкл.
2. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими / за заг. ред. А. В. Єпішина, С. М. Андрейчина, Б. Г. Бугая. Тернопіль : Укрмедкнига, 2020. 768 с.
3. Мостовий Ю. М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. 29-те вид. Вінниця : [б. в.], 2023.
4. Медсестринство у внутрішній медицині : навч. посіб. / М. Б. Шегедин та ін. Київ : Медицина, 2020. 224 с.
5. Невідкладні стани в клініці внутрішньої медицини : навч. посіб. / І. М. Скрипник, Н. П. Приходько, О. А. Шапошник. Київ : ВСВ «Медицина», 2024. 335 с.
6. Практичний посібник з внутрішньої медицини / за ред. Н. В. Пасечко, Н. І. Яреми. Тернопіль : Підручники і посібники, 2019. 432 с.
7. Стасишин О. С., Іванів Н. Я., Ткачук Г. П. Медсестринство у внутрішній медицині : підручник. 6-те вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 496 с.

8. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка : підручник / Л. М. Ковальчук та ін. 4-те вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2018. 600 с.
9. Усенко О. Ю. Хірургія : підручник. 5-те вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 416 с.
10. Кіт О. М., Боб А. О., Жуковський В. С. Хірургія : підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Тернопіль : Укрмедкнига, 2024. 620 с.
11. Кіт О. М., Боб А. О., Коноваленко С. О. Медсестринство в хірургії. Тернопіль : Укрмедкнига, 2018. 624 с.
12. Кіт О. М., Боб А. О., Жуковський В.С. Хірургія: підручник – 2-ге вид. Тернопіль : Укрмедкнига, 2017. 644 с.
13. Ковальчук Л. М. Медсестринство в онкології : підручник. Київ : Медицина, 2018. 512 с.
14. Севідов В. В., Касевич Н. М. Онкологія : підручник. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 232 с.
15. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб та основами імунопрофілактики : підручник / за ред. С. К. Ткаченко, Р. І. Поцюрка. Київ : Медицина, 2018. 552 с.
16. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб : підручник / за ред. Л. В. Беш, В. І. Бельдій, Л. П. Дедишин. 9-те вид., переробл. та допов. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 559 с.
17. Курдюмова Н. О., Поліщук Т. Г. Педіатрія: практичні навички : навч.- метод. посіб. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 328 с.
18. Практичні навички в педіатрії : навч. посіб. / Н. О. Курдюмова, Т. Г. Поліщук, О. А. Пашко та ін. Київ : ВСВ «Медицина», 2018. 296 с.
19. Невідкладні стани в педіатрії : навч. посіб. / за ред. Р. І. Поцюрка. 6-те вид. Київ : Медицина, 2017. 202 с.
20. Акушерство і гінекологія : у 2 кн. Кн. 1. Акушерство : підручник / В. І. Грищенко, М. О. Щербина. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 424 с.
21. Акушерство : підручник / В. І. Пирогова та ін. Вінниця : Нова Книга, 2021. 466 с.
22. Бачинська І. І. Практикум з акушерства : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 104 с. + 4 с. кол. вкл.
23. Назарова І. Б., Самойленко В. Б. Фізіологічне акушерство : підручник. 2-ге вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2018. 408 с.
24. Пирогова В. І. Гінекологія. Вінниця : Нова Книга, 2023. 400 с.
25. Венцківський Б. М., Говсеєв Д. О. Невідкладна гінекологія : довідник. Київ : Книга-плюс, 2024. 148 с.

26. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці : навч. посіб. / О. П. Яворовський, В. М. Шевцова, В. І. Зенкіна та ін. ; за заг. ред. О. П. Яворовського. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 288 с.

Нормативно-правові акти

Конвенції МОП з гігієни і охорони праці.

Конституція України : Основний Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР.

Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII.

Про охорону праці : Закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2694-XII.

Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров'я України : Наказ МОЗ України від 30 верес. 1994 р. № 268.

Інформаційні ресурси

Міністерство охорони здоров'я України : офіційний вебсайт. URL: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> (дата звернення: 15.12.2024).

Міністерство освіти і науки України : офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2024).

Центр громадського здоров'я МОЗ України : вебсайт. URL: <https://phc.org.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Державний формуляр лікарських засобів : вебсайт. URL: <https://doc.moz.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Настанови на засадах доказової медицини (Guidelines) : вебсайт. URL: <https://guidelines.moz.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Медсестринство : електрон. наук. журн. URL: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/nursing> (дата звернення: 15.12.2024).

Всесвітня організація охорони здоров'я : вебсайт. URL: <http://www.who.int/en> (дата звернення: 15.12.2024).

Офіційне інтернет-представництво Президента України : офіц. вебсайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Верховна Рада України : офіц. вебсайт. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Кабінет Міністрів України : офіц. вебсайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Державна служба України з питань праці : офіц. вебсайт. URL: <http://dsp.gov.ua> (дата звернення: 15.12.2024).

Міжнародна організація праці : вебсайт. URL: <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm> (дата звернення: 15.12.2024).

Критерії оцінювання професійних компетенцій (практичних навичок та професійних вмінь)

<i>Оцінка</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
відмінно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який виконує практичні навички різного ступеня складності (оволодів практичними навичками). Послідовно без помилок виконує хід практичної навички чи надає невідкладну долікарську медичну допомогу. Вміє спілкуватися з пацієнтами, визначає показання та протипоказання до виконання практичних навичок. Використовує всі допоміжні технічні засоби (пробірку, шприц, джут і т.д.); аргументує власну точку зору; володіє спеціальною термінологією; грамотно ілюструє твердження прикладами, результатами спостережень і досліджень; системно, логічно й повно викладає матеріал; не допускає фактичних помилок; володіє культурою мовлення.
добре	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який виконує практичні навички у правильній послідовності, але допускає помилки, які не впливають на кінцевий результат та стан пацієнта, відчуючи складнощі лише у найважчих випадках. Без грубих помилок надає невідкладну долікарську медичну допомогу. Використовує допоміжні технічні засоби, володіє спеціальною термінологією. Визначені показання, протипоказання до виконання практичних навичок.
задовільно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який в процесі виконання практичних навичок допускає серйозні помилки, відчуває складнощі у простих випадках (відповідь неповна, допущені неточності, виробив практичні навички в мінімальному обсязі, не сформував вмінь), що може призвести до погіршення загального стану хворого. Не визначені показання, протипоказання до виконання практичних навичок.
незадовільно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не оволодів програмою (відповідь неправильна, послідовність виконання практичних навичок порушена, допущено суттєві помилки, які можуть негативно вплинути на стан та здоров'я пацієнта, чи призвести до виникнення ускладнення або стати причиною смерті хворого).

Критерії оцінювання ситуаційних задач з охорони праці

<i>Оцінка</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
відмінно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який розв'язує задачу стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває навчальний зміст, вміє його застосовувати в практичній ситуації, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.
добре	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією, достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його використовує для розв'язання ситуаційної задачі, але при цьому йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаючи окремі неістотні неточності та незначні помилки.
задовільно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст при розв'язуванні задачі, виявляє елементарні знання окремих положень та законодавчих актів. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
незадовільно	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо не володіє навчальним матеріалом в достатній мірі, фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання, необхідні для розв'язання задачі.